

1689.

1. Albinus, Bernhardtus : De salivatione mercuriali.
2. Albinus, Bernhardtus, in eo ordinis decanus : Thomae Latimer . . . Doctoris in med. gradum . . . conferret, ad quam paucyria academica . . . invitet.
3. Albinus, Bernhardtus : De diabete vera.
4. Albinus, Bernhardtus, Fac. med. decanus : Johannis Ernesto Schaper . . . in med. gradum . . . collaturus . . . invitet.
5. Albinus, Bernhardtus, Fac. med. decanus : Johanni Georgio Stöckel omnium in medicina gradum . . . collaturus . . . invitet.
- * 6. Stöckel, Johannes Georgius : Summus in . . . medicina honores . . . Johanni Georgio Stöckel, Thomae Latimer, Johanni Ernesto Schaper . . . gratulantes pectores et amici.

7. Ode votiva, cum Bernhardus Albinus — Johannes
Georgius Stötelius, Thomas Latinero, Johann Ernesto
Schapero summus in arte med. gradus decernunt
— . . . decantata . . .

8. Albinus, Bernhardus, Fac. med. Decanus: Instalis
ad academica solemnia, quibus Fac. med. Decanus viris
— . . . clarissimis . . . Joh. Georgius Stötel, Thomas
Latinero, Joh. Ernesto Schaper . . . summus in medicina
honores . . . collaturus est.

9. Hemel, Joachim Friedrich: Gesang zur Feier der Doct.
promotionis des Herren Joh. Georgius Stötel, Thomas
Latinerus, Joh. Ernesto Schaper.

*
10. Stötel, Johann Georg: Festgedicht zur Doctropromotion
des Herren Johann Georg Gott Schloetel (!sic!) Thomas
Latinero, Johann Ernst Schaper.

11. Bartholdi, Fridericus Jacobus: De favore iudicis
permissio

12. Bartholdi, Fridericus Jacobus: De incendiariis
factis

13^{a, b} Beermannus, Joh. Christoph: De jure subditorum
circa sacra. 2 Exempl

14. Rhodius, Marcus: De meritis trans-euntibus.

15^{a, b, c} Schoepferus, Johann Tractatus: De juvenum
virginum privilegiis 3 Exempl. - 1689 i 1725

16. Schorrtas, Antonius Wilhelmus: An pacta ob necessi-
tatem publicam iniuncta, cessante necessitate sint
servanda?

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Q. D. B. V. 1689, 1
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE

SALIVATIONE MERCURIALI,

Quam
GRATIOSISS. FACULTATIS MEDICÆ
SENSU ET AUTORITATE

Sub PRÆSIDIO

DN. BERNHARDI ALBINI,

PH. & MED. DOCT. hujusq; PROFESSORIS

PUBL. ORDINARIII, FAC. MED. h. t.

PRO-DECANI,

PATRONI, PRÆCEPTORIS & PROMOTORIS SUI
atatem colendi,

PRO LICENTIA,

Summos in Arte Medica Honores

& Privilegia ritè obtinendi,

Ad diem IX. Decembr. An. M DC LXXXIX.

IN AUDITORIO MAJORI

Publico, Examini submittet

horis ante & pomeridianis

GEORGIUS CONRADUS de HORN,

BRUNSVICENSIS.

Francofurti ad Oderam,

Imprimebat CHRISTOPHORUS ZEITLERUS.

D. D. N.
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
SALIVATIONE
MERCURIALI

Quam
GRATIOSISS. FACULTATIS MEDICAE
CONSENSU ET AUTORITATE
Sub Praesidio
DNI. BERNHARDI ALBINI

Ph. & Med. Doct. hujusq. Professoris
Publ. Ordinarii, Fac. Med. h. c.
PRO-DECANI
PATRONI, PRAECEPTORIS & PROMOTORIS SUI

PRO LICENTIA
Summos in Arte Medica Honores
& Privilegia vix obtinentibus

Ad diem IX. Decembris. An. MDCLXXXIX.
IN AUDITORIO MAJORI
Publico Examinati sub Praesidio
hujus auct. & promotoris
GEORGII CONRADUS de HORN

BRUNSVIGENSIS
Imprimetur ad Typographum
CHRISTOPHORUS ZEITLERUS.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

ET vitæ, bonæque valetudinis, & morborum, imò mortis tandem ipsius principia ac causas ob minima multigenis corpuscula, quæ sinu suo fovet, purpurea nobis largitur Massa sanguinea. Diversissimæ enim partes hanc constituentés cum reperiantur, illas multiplici ac variante inter se modo commixtas planè etiam differentes in corpore nostro edere effectus oportet; Et quoties tam singulæ illius guttæ, quàm totalis massa de omnibus æqualiter participant particulis, easque ope ætheris illius subtilissimi sibique, suisque poris ac interstitiis proportionati, mutuo nexu intimè unitas continent, motu tunc gaudent uniformi ac conve-to, & secundâ nobis, ratione sanguinis, valetudine frui concessum est. Immutatis verò vel exiguis in illa miscella, vel motu tum intestino, tum progressivo, requisitis circumstantiis, hoc vel illo statim torquemur malo, ac myriades accedunt malorum, imò tota sæpe corrui Oeconomia corporis.

A mnes

omnes enim omnium guttularum particulae deter-
 minatas, sibiqve proprias figuras habent, cum neq;
 acida, neq; alcalia ore assumpta coccyneo illarum
 colori quicquam detrahant, vel immutent. Ne et-
 iam progressivo motui quid obsit, maxima opus
 est fluiditate, ut vel minutissimos partium mæan-
 dros, muscutorumqve tubulos indefinenter subire
 ac perreptare queat. Cujus intuitu majorem lan-
 guinis portionem constituere invenimus aquam,
 cum reliquæ omnes cujuscunque generis particulae
 huic involutæ deprehendantur, & ejus auxilio per
 totum circulentur corpus. Hæc igitur aqua quoti-
 es crasin, seu proportionem debitam, defectu suo
 sustulit, aut de volatilibus ingredientium parti-
 bus multum vel per diaphoresin, vel diuresin pro-
 jecit, aut accedente visciditate viscosior facta de ju-
 sta volatilium quantitate non amplius participat,
 tardiores statim continuat, quam antea, motum,
 multarumque hic, vel illic in tubulis partium oriun-
 darum obstructionum autor existit. In has dein-
 de, qui subleqvuntur & reliqui humores similiter
 impingunt, cursuiqve suo nocivos inveniunt obices
 ac subsistendo aliqualem, imò satis magnum quan-
 doq; attollunt tumorem. Hisce tumoribus alia
 vel abundantia, vel non benè reliquis commista si
 superaccedant salia, activitatem causarum adau-
 gent, ac tenaciori huic lymphæ obstruenti sese juna-
 gentia

P R O O E M I U M.

gentia propter moram longiorem magis sensibili³
 lem in partibus exercent tyrannidem, imò illas, in
 quibus hærent, fibras distendendo, vel dilacerando
 tristissimam dolorum inferunt sensationem. Qui-
 bus adauctis magna interdum animi deliquia, &
 major noxiorum humorum affluxus oriuntur. Ac
 pro diversitate plurium, pauciorumve obstructio-
 num, reliquarumve in conjunctione particularum
 inter se variantium circumstantiarum, novas ac plu-
 res inducunt symptomatum syndromes, eò pericu-
 losiores, quò nobiliorem occupaverint partem. Di-
 utius si quæta subsistant hæc salia, a volantibus iis,
 quibus antea adhuc contemperabantur, particulis,
 à priori deflectunt indole, noxiam magis induunt
 naturam, ac à statu mitiori in summè acria ac cor-
 rosiva mutantur instrumenta. Quibus tot ferè al-
 terationes sanguini nostro ac corpori præcipuè con-
 tinenti inducunt molestissimas, quot ferè diversi
 ægrotos affligunt morbi. Evidentissimum ejus col-
 ligimus indicium ex innumeris illis corrosionum
 speciebus, si intueamur membra ab iisdem exulce-
 rata, cancrofa, gangrænosa, sphacelata, ac carie exe-
 sam solidam duriorum ossium compagem. Aliter
 interdum, ac determinatè magis configurata eadem,
 in poris quæ quiescunt, salia, fermentorum assu-
 munt virtutes, ac tanta insuper agilitate & speciali
 subtilitate gaudent, ut etiam reliquos præterlaben-

tes humores odore quasi inficiant suo ac in sibi si-
mitem pervertant naturam, quod plurima conte-
stantur nobis incommoda, imò omnes febrium
species, intermittentium ac morborum periodico-
rum paroxysmi notum faciunt, & lues insuper ve-
nera, suo pauco miasmate totum sanguinem, imò
alios inficiens, & plures per contagium se propa-
gantes morbi ob oculos ponunt. Et cum salium
multa sint genera, ab acido quidem, si illud requi-
situm ingredientium sustulerit æquilibrium quasi
ac superabundat, iusta ac legitima statim sanguinis
sufflaminatur fermentatio, dum nimirum omnes
incrassare humores cursumq; eorum impedire so-
let. Quantum præterea chylicationi injiciat im-
pedimentum, vel scorbutici loquuntur: In totum
enim penè destruit liquorem gastricum, alimenta
necessario fermentantem, qui nisi accuratè omnia
debitè digerat in ventriculo, non facile reparabilem
in reliquis visceribus sanguini infert labem. Auste-
ritati se conjungens idem acidum plurimarum con-
stipationum ac obstructionum fomes est, scirrhus
generat, alvi diminuit fluxum, mensium ac hæmor-
rhoïdum lunare tributum magis vel minus suppri-
mit; Et ipsi hypochondriaci facile illius furorem
ac effectus continuis suis innuunt querelis. Immi-
scetur sæpius terrestritati, ac alia procreat mala, in
melancholicis sese manifestantia. Poros si tantum
occlu-

occludit absque aliis connexum particulis inflammatio-
nes ac erysipelata affert satis periculosa. Sed omnia illa
recensere incommoda, nec institutum fert, nec temporis
ratio permittit, id saltē innuere volui, tot radicatis
morbis non, nisi generosisimis remediis, nos mederi pos-
se; Inter quæ cum palmam ferè Salivatio Mercurialis ob-
tineat, pro themate Inaugurali illam selegi. Non quod
credam me illi enodandæ parem fore, sed quod mihi
persvadeam, etiam in magnis voluisse, sat esse. Non enim,
si à tramite aberravero, id vitio mihi versum iri confido,
cum versipellis Mercurius Eruditissimos Viros delu-
dendo delassaverit, eosque incertiores multò, cum reces-
serunt, reliquerit. Vanus proinde forem, si mihi melio-
ra fata promitterem, cum tamen & quandoque olitor
opportuna loquatur, quid ego sentiam, aliorum iudicio
exponere decrevi, enixè rogans, ut hunc qualem cun-
que conatum Benevolus Lector æqui bonique consulere
velit.

THESIS I.

PLeraque horum, quæ longa serie enumeravimus
mala, satis crudeliter per totum grassantur corpus, &
aliis simul accessoriis, ingravescentibusq; concomita-
ta symptomatum furis, in tantam ascendunt ali-
quando furoris *αίμαίν*, ut facili negotio ægrotantium vitæ
truculentum ponere terminum valeant, nisi sufficienti sta-
tim generosorum remediorum exhibitione tot pessimis ob-
viam veniamus insidiis. Magnis autem morbis magna de-
bentur auxilia, quæ atrocitati illorum resistentia omnimo-

dè & totaliter eorum collidant, atque radicitus enervent nocendi vires. Morbis verò, qui magnas egere radices, totam medicamentorum classem vix efficacius opponere remedium Salivatione Mercuriali, in republica medica tritum ferè est. Hæc quippe (Mercurialia intellige) per omnes corporis feruntur latebras, obstructions solvunt pertinacissimas, semina morborum feroso involuta latice ad oris, fauciumque præcipuè, deducunt glandulas & buccas copiosâ irrigant salivâ. Salivationis verò triplex esse solet acceptio: Alia nempe est *Symptomata*, quæ aliis superveniens morbis illorum augere solet exorbitantias, ita, ut in pejorem deveniant statum ægri, dum præter erosionem adjunctam glandularum salivalium magnâ insimul prostratione virium dejiciuntur miseri. *Critica* secundo ponitur loco, quæ aliorum quandoq; morborum comes accedit, & fermenta tam chronicorum quàm acutorum peregrina, virtute naturalis in sanguine ætheris subacta, per excretoria salivæ organa majori, quàm alia in parte, projicit effluvio, ut sublata hoc modo causâ cesset quoq; malum; Quod si totaliter equidem non statim fuerit ope illius eradicatum, symptomata tamen, insigniter quæ antea sæviebant, non parùm de solito remittunt furore, ut recuperatis deinde successivè viribus ab atrocità morbi liberentur ægri, sanique evadant. Quam salutarem observarunt in foemina phthisica *M. A. N. C. in Dec. 2. Ann. 1. obs. 122.* Atque in aurium tintitu in viro literato ab usu Acidularum Egranarum *Dec. 2. An. 3. obs. 173.* Tertia tandem species *Medica* vocatur salivatio, quæ à prudenti Medico in multis ceu necessarium adhibetur auxilium, & usurpatis certis quibusdam remediis ex proæresi quidem excitatur, ut peccans materia morbosa fero innatans ad eandem salivalium deducatur regionem, forasque tali excludatur modo. Masticatoriis & apophlegmatifantibus quidam hanc tentant medelam, fluxum dum

in vi-

MERCURIALI.

in vicinis ori tantum procreant partibus: Quoniam vero hoc in casu illi solummodo ab obstructionibus liberi evadunt tubuli, qui circa ambitum oris fauciumque internum iis antea erant obnoxii, neque per totum feruntur corporis ambitum, *Particularis* saltem audit *Salivatio*. Qualis ex spiritu apoplectico forti naribus admoto suborta unice profuit in catarrho narium molesto, ex olfactu rosarum recentium oriente. *M. A. N. C. Dec. 2. An. 5. obs. 22.* Ultima vero, quam jam intelligo, illa est evacuatio, qua mercurialia medicamenta totum corpus perreptantia copiosum salivæ proventum excitant, salia maximopere infringunt, obstructionesque tollendo nocentem illam ex omnibus & minimis quoque latibulis cum salivoso latice educunt materiam, & hæc *Universalis* est. Quam rite ut explicare, utilitatesque exinde propullulantes pro tenuitate mea considerare possim, in salivæ prius originem & naturam, quasve vehat particulas inquirere conducet, ut eò melius illorum effectus operandique modus, & quinam hac methodo curentur morbi, innotescat.

II.

Simulac igitur tota purpurei cruoris massa indefinenter lege circulationis, nunquam, nisi cum ipsa vita, interruptæ, per omnes undique corporis transit partes, ubique penè, vel in quamplurimis, singulares de se pro differentia organi secernentis discrepantes projicit humores. In ventriculo liquorem gastricum; in hepate bilem; in pancreate succum ideò pancreaticum dictum; in renibus urinam; in cerebro spiritus animales; in auribus cerumen; naribus mucum; oculis lachrymas; vesicis feminalibus semen &c. ut potiores tantum enumerum secretiones, continuo segregat ac deponit. Eadem quoque ratione arterias undique dispersas perreptans sanguis, subit etiam illas ad interiores pharyngis, laryngis, buccarum, & quotquot circum-

circumcirca reperiuntur glandularum mæandros perducentes vias. Ubi pro varia tubulorum, quos transire cogitur, amplitudine varios quoque & aliquatenus inter se alienos, seu diversos secernit liqvores, salivam constituentes. Ut eò melius autem illius intelligamus ortum, aliqualem harum partium descriptionem præmittere necessum est. Ex cordis itaque sinistro ventriculo elapsus coccineus ille vitæ thesaurus truncum arteriæ aortæ ingreditur ascendentem, usque dum per ejusdem ramum carotidis externum ad glandulas intrà maxillam inferiorem, reperiundas deferatur, quæ crassæ atque rotundæ, in progressu quasi discontinuata, inter maxillam & lingvæ musculos ad mentum usque protendantur, & præter carotidum, jugularium, nervorumque insignes ramos in proprium vas, quod è minoribus subinde ramulis in alveum extenditur, intra gingivas utrinque terminatur, & ductus, ab effectu, salivalis, ab inventore, Warthonianus dicitur. *Th. Warthonus Adenograph. Cap. 21.* Ad lingvæ latera utrinque alia oculos incurrit glandula conglomerata, sublingualis appellata, oblonga paululum, ductuique huic priori lateraliter vicina, adeò, ut per multum tempus una eademque cum maxillaribus fuerit habita, cum revera tamen membrana investiente ab invicem distingvantur. Ex hujus etiam minoribus, quibus constat, glandulis pari, ut antea, modo subtiles emissi furculi pedetentim in proprium terminantur truncum excretorium, qui recto ductu illum Warthonianum comitatur, & sub iisdem, uti ille, papillis intra gingivas, in extremitate maxillæ inferioris, suos emittit rivulos. Hic à primo suo inventore, Casp. Bartholino, Bartholinianus vocatur. *Casp. Bartholin. Thom. fil. de ductu salivali hætenus non descripto pag. 12.* Et ambo hi canales simul sumti vasa salivalia inferiora audiunt, loco hoc distincta à superioribus. Quæ in fovea pone aures sita est parotis

rotis

MERCURIALI.

9

rotis conglomerata, jugularium, carotidumque exteriorum externis ramis irrigua, & magnis ac copiosis nervis prædita, e conglomeratarum numero est, quarum singularum rivuli in unum alveum confluentes tandem communi ductu prope dentes molares in os hiat. *Nic. Stenonis Observ. Anatom. §. 14.* Quæ intra oculorum orbitam inter muscolum oculum abducentem & ossis jugalis partem supremam sita est glandula furculos suos in unum cogit ductum, qui rectâ propè os maxillare deorsum tendens propè molarem dentem secundum, si à posterioribus & superioribus numeraveris, in os se exonerat, atque ita tribus vasis salivalibus quartum superaddit. *Anton. Nuck de Ductu Salivali novo. cap. 1.* Si præterea addidero, glandulas stomaticas sine numero reperiri; quæ enim in buccis sunt, totam illarum regionem occupant, sursum deorsumque oris cavitatem ambiunt, à quibus oriundi ductus non uno modo procedunt. Linguae latera sublinguales occupant, quarum excretoria vasa sibi invicem parallela exilibus rivulis, ostiis vix conspicuis, per tunicam, digiti ferè à dentibus distantia, hiant. Tota palati caro conglomerata glandula tonsillis continuata est, quarum innumeri exiles ductus membranam cribri instar pertundunt, ex quibus omnibus mucum facile expresseris.

III.

Unanimis ferè Anatomicorum consensus est, glandulas in genere nihil aliud esse, quam continuatos tum vasculorum tum nervorum variè inter se contortos canaliculos, qui multipliciter ac diversimodè ita conglomerantur in cincinnos & peculiaria constituunt à reliquis distincta corpora, vasis suis excretoriis dicata. Has igitur alluens sanguis poros ibi invenit cæteris constantiores ac solidiores, ratione figuræ planè ab aliis differentes. Hos subire non

B

potis

potis est, nisi à pressione subsequenti partim liquoris quoad minima discontinuetur, partim à spirituum animalium vigore ac velocitate subtilisetur, atque magis liquidus fiat, ut pro modulo recipientium vasculorum melius transire possit. Hæc enim ratio videtur esse, quare pluribus numero nervorum furculis circumseptæ sint glandulæ, quàm vel ad motum, vel sensationem impendere opus habeant. In glandularum verò interstitiis à conjunctione vasculorum relictis certus simul rotare videtur ætheris subtilissimi, omnia moventis, vortex, cujus ope sanguini affluentis alius omninò inducitur motus, ut variè quidem, placidè tamen, agitated appropriatas ex suo gremio tum porulis & ductibus glandularum, tum similem quoque ætherem vehentes particulas demittat, alias verò minus congruas excludat venisque remandet: Non enim quælibet particula quolibet poros subire possunt. His ita positis perquam facile videmus, sanguinem ad tot diversas glandulas derivatum ubique invenire poros, quoad minima etiam, ratione soliditatis & magnitudinis, vel figuræ inter se differentes; & in specialem præterea ætheris subtilissimi, ob eandem causam variantis, vorticem impingentem alio semper affici modo. Unde non potest non, quin in singulis etiam recensitis vasorum salivalium glandulis singulares quoque, ac inter se planè quoad omnia non convenientes particulas secernat. Alius enim erit liquor ex glandulis maxillaribus internis eructatus; alius ex sublingualibus; itidem ex parotidibus alius; ac è nova circa canthum oculi externum sita glandula exstillans humidum variat. &c. Variati licet ac diversi hi sint humores, in oris cavitationem omnes tamen simul in unum confluendo alium ac novum prorsus constituunt liquorem, salivæ titulo insignitum, de omnibus omnium particularum generibus participantem. Omnibus omni-

um

MERCURIALI.

11

um particularum generibus dico, quod ab infinitis istis & diversissimis glandulis omnino expectandum, in quarum anfractibus majorem nactus superficiem, dum in angulos impingit, modo retroagitur, aliaque ejus particulæ dum se pororum figuræ accommodant, alia cum illorum figura conveniunt, alia ob rigiditatem vi sibi viam parant, &c. elabuntur, & in singulis glandulis peculiarem humorem, donec, omnibus confusis salivam, producant. Qui a posteriori hæc confirmata ac variis experimentis comprobata videre velit, ille, cum hic ex professo id non agamus, adeat *Ant. Nuck de Saliva Capite 2. & Ant. de Heide Obs. Med. 88.*

IV.

Ut hujus itaque, de qua sermo fuit, uberrimæ protrusionis sive salivationis mercurialis indolem feliciter detegam, in hoc naturæ monstrum, ut audit *D. G. Fontano, de Medic. Antihermes. Sect. 3. cap. 7.* paulò penitus inquiram oportet, si in antecessum monuero, per mercuriū hic non intelligi Paracelsistarum principium, sive liquorē acidum, permeabilem, penetrabilem, æthereum ac purissimum, à quo sit omnis nutritio, sensus, motus, vires, colores, senectutisq; præpropere retardatio, cum ipsis fatentibus hic ex mistis corporibus beneficio chymiaë crui nequeat, sed à mercurio minerali differat essentiâ, proprietatibus & actionibus. *J. Beguin. Tyrocin. Chym. lib. 1. cap. 1.* Nec etiam mercurium Philosophorum, quem menstrui philosophici & lapidis philosophorum materiam esse perhibent Adepti; qui solvat argentum & aurum, nec separetur ab illis in æternum, sicut aqua mixta aquæ; qui habeat in se sulphur incombustibile, fixum, bonum, albissimum & rubeum; sit calidus & humidus; corpora dealbet ad crystallinam serenitatem. *Vide novum Lumen Chymicum de Sulphure.* Cum lunam Philosophorum, sive eorum mercurium, qui mercurium vulgarem

B 2

dixit.

dixerit, aut sciens fallat, aut ipse fallatur. *Vid. Arcanum Hermetica Philosophia opus §. 44. in Bibliotheca Chemica contracta Nath. Albini.* Nec denique illum corporum, resuscitatum & metallicum dictum. Non quod hic illam controversiam meam faciam, num ex perfectis & semimetallis talis elaborari possit, numq; ille sit novum artis productum, an verò pars constituens & componens concretum? De eo enim Alchymistæ cum hætenus inter se non conveniant, nec tanta copia parabilis sit, ejusque usum pretii valor non concedat, nec hætenus tot de eo prostent experimenta, imò sint, qui illum salivationem inducere negent. *M. Ettmullerus Chim. Ration. lib. 1. Sect. 4. cap. 1.* Eo misso, intelligimus corpus minerale, mobile, fluidum, ponderosum, quod ab invicem separatum in innumeros tenuissimos globulos dividitur, qui promptè rursus coeunt, coloris ex cæsiso - albicantis, quod mercurii vulgi, seu argenti vivi ordinariò, nomine venit.

V.

Mineralis iste liquor & aqua manus non madefaciens in fodinis reperiendus, vel virgineus, vel planus est. Virgineus eo nomine superbit, qui vim ignis non sensit, sed purus in fodinis reperitur, vel destillat in fodina guttatim & nonnunquam copiosè satis profluit; vel qui sine magno labore solâ dilutione è terrâ eluitur. *Acta Anglicana anno 1665. mens. April. an. 1669. mens. Decemb.* Dieses aber hat man auch oft erfahren / daß das Quecksilber in denen Silberzechen gebrochen / oder gediegen / lauter aus etlichen Stufen / wenn man darauff geschlagen / getropffelt. Item: Man findet gediegen Quecksilber / nicht allein ganz und gar an Gestalt und Farbe / wie ein roth gülden Erz / sondern auch bisweilen wie das Leberfarbene Silber. *Erz. Petrus Albinus Weisnische Berg-Chronick c. 16. Plura de his vide in Modestin Sachsen Probierebüchl. pag. 14.*

Pla-

Planus ille est, qui ab igne impulsus prodit è sua minera, quæ mineræ multum variant. Minium & schistus hujus metalli matres nominantur, quandoq; in lapide scisili cinereo bractearum more, quandoque in lapide metallico candidissimum latitat. *Olaus Wormius in Museo lib. 1. f. 3. cap. 8.* Modum separationis lege sis apud *G. E. Lohneys im Bericht vom Bergwerck part. 7. aut L. Crekers Aula subterranea lib. 4. Georg. Agricola L. 9. Olai Borrichii Metallische Probier-Kunst S. 48.* & passim apud Metallurgos.

VI.

Antiquissimis Arabum in cutaneis affectibus hydrargyrum in usu felicissimo successu fuisse cum adverteret. Carpus, chirurgus, primus eo in lue venerea eradicanda usus esse perhibetur. *Dan Sennertus Prax. Tom. 3. lib. 6. part. 4. c. 21.* Cumque copiosæ salivæ profluxu cura absolveretur, qua vi id præstaret, quæsitum est. Suas fecere alii veterum, recentiorum alii opiniones, ut prodigiosam naturam hujus enodarent: Secus enim si facerent, se potius naturæ historiam quam scientiam consignaturos esse, facile videbant. Non infimi subsellii autoribus frigidum esse hydrargyrum perplacebat: 1. Quod docente Aristotele ex vapore fiat aqueo, aqua autem sit summè frigida. 2. Quod tactu frigidissimum deprehendatur, & calefactum subito refrigescat. 3. Quod mercurius omnium metallorum, excepto aurò, sit ponderosissimus, cujus gravitatis nulla alia causa, quàm frigus esse possit, eâ ratione, quâ à calore oritur levitas. 4. Omnes ab eo producti effectus sint frigidissimi, paralyfes nempe, apoplexiæ, lethargi, asthmata, catarrhi suffocativi, &c. 5. Ab argento vivo corpori illata nocumenta potissimum calidis curentur, nempe discutientibus & sudorem moventibus; remedia verò morbo contraria esse debere. 6. Quod affinis valdè sit plumbo, ita ut occulto quodam

naturæ sensu ad invicem ferantur, & mutuò quasi confortiò gaudere videantur; Imò mercurius vivus per se aliàs mobilis valdè & fluidus in perfectum plumbum, hocq; vicissim in verum vivum ac currentem mercurium transmutari possit. Cum verò plumbum vel exterius corpori admotum, vel intus datum insigniter refrigeret, argentum etiam vivum propter illam, quæ intercedit, naturæ familiaritatem, simili præditum esse facultate. 7. Avicennas etiam in simiæ ab hausto mercurio mortuæ corpore sanguinem; Petrus Aponensis in corpore pharmacopœi, à simili causa denati, eundem circa cor invenerint coagulatum, ab excessu frigoris mortuos. Cui placito Avicennas, Averrhoës, Aristoteles, Albertus magnus, Palmarius, Rhases, Fallopius, Forestus, Pareus, Matthiolus, Fernelius, Libavius, & nescio qui non alii, favent. Si non plures, certè non pauciores sunt, qui hydrargyrum calidum esse contendunt. 1. Quia mercurius multum aeræ substantiæ habet admixtum, teste *Aristotele lib. 4. Meteor. cap. 8.* Cum autem aer calidus sit, & prædominium præ cæteris elementis ejus in mercurio vigeat, & illum necessariò calidum esse. 2. Mobilitas mercurii calorem arguit; quemadmodum enim frigus omnibus torporem affert, ita vicissim caliditas corporibus agilitatem impertitur. 3. Quia solidissima & durissima corpora destruit; corrosio verò omnis à caliditate dependet. 4. Non solum pituitam in corpore nostro attenuat, colliquefacit, copiosè per sputum educit, sed & quoscunq; tumores duros emollit, discutit, resolvit. 5. Quia omnia ex eo præparata pharmaca, nempe mercurius sublimatus, mercurius præcipitatus, turpethum minerale, spiritus mercurii, mercurius vitæ, mercurius dulcis, mercurius diaphoreticus, calidissima censentur, cum vel violenter corpus turbent, exagitant, & à saburra noxiorum humorum liberent, vel poten-

MERCURIALI.

15

ter sudorem moveant & per insensibilem transpirationem serofas superfluitates educant. Ita sentientibus Galeno, Rhase, Fallopio, Cæsalpino, Vido Vido, Paracelso, Basilio Valentino, &c. Matthias Unzerus verò *Anatomia Spagy.* *Mercurii lib. 1.* in mercurio crudo mixtas facultates, calidas nempe & frigidas agnoscit, ratione diversitatis partium materiæ, quarum nonnullas concipit admodum tenues, puras, subriles, ac spirituosas, quasdam crassas, terrestres, fœculentas atque impuras; Ratione priorum, illum incidere, penetrare, attenuare, liquare ac resolvere; Posteriorum autem ratione ponderosum esse, repellere, refrigerare. In mercurio chymicè præparato frigidam qualitatem penitus sublata esse, & propterea esse calidissimum. Quibus mercurius frigidus est, iis placet, ab intensissima frigiditate ab extremis & externis membris humores in altum corporis pel- li, atque ita salivatione reddi. Eustachio Rudio *de morbis occultis* placuit, heterrhogeneis & diversæ naturæ parti- bus constare mercurium, calidas tamen prædominari, quæ attenuatæ ad minimum caloris sensum fuliginis instar ab- eant in fumum, humoresque attenuare, ac propterea pur- gare per alvum, sudores, os, illudque omne caliditati tenui- um partium adscribit. Unzero l. c. Mercurio quoq; inesse occultas qualitates, seu proprietates, à quibus manifestæ re- gantur, rationi consonum videtur, nec credit, facile quem- dicturum, caliditati aut frigiditati solitam stupendos effe- ctus adscribendos esse, sed credibile esse, cum evidentibus illis in mercurio qualitatibus unâ occurrere occultas, non quod illarum omnis actio prorsus otiosa sit, sed quod prin- cipalis agendi vis formæ specificæ, seu substantiali, in mer- curio abditæ, secundaria verò ac minus principalis primis qualitatibus, quarum ministerio, ceu singularibus quibus- dam & accommodatis organis, forma illa interdum muta- tur,

tur, sit assignanda & attribuenda. *Daniel Sennertus Operum Tom. 3. lib. 6. part. 4. cap. 21.* Salivationem fieri vult, quod mercurius nervoso generi sit infestus, ideoque per nervos ad cerebrum repat, eò secum vitiosos humores ducat, illumq; unà cum iis natura & cerebri expultrix expellat, & in fauces detrudat, unde salivatio consequatur. H. Mercuriali causa salivationis est, quia aer & spiritus, qui colligati sunt in materia mercurii excocta, ubi linimentum à calore naturali attenuatur & dissolvitur, erumpant, perinde ut erumpunt spiritus è bombardâ, erumpentes trahantur & ingrediuntur in arterias & venas; & cum eorum natura sit, ut ferantur sursum, eapropter statim atq; elapsi sunt, veluti vinculo soluti, efferri in caput magno impetu, secumq; ducere plurimos vapores, in capite eliquare & attenuare humiditates; ut eliquatæ per os dilabantur, secum etiam in caput evectoros vapores convertere in aquam, quæ deinde per os defluat, & illud copiosum sputum efficiat. *Medicin. Pract. Tract. de Morbo Gallico cap. 6.*

VII.

Quatuor sic dictis primis qualitatibus corporibus analogum nihil inesse, sed meros esse percipiendi & quidem confusos mentis modos, in ea ex lege conjunctionis ejus cum corpore occasione tremoris nervorum excitatos, qui præposterè ipsis corporibus tribuantur, sanior philosophia docet. Totum quippe negotium in mero respectu & relatione situm est, ita, ut si quæ corporum particule solito vehementius nervaceas corporis nostri fibrillas vel mediatè, vel immediatè quatiant, vel illorum tremori obicem ponunt, illa calida, hæc frigida dicantur, adeò ut præter majorem, minoremve motum, quem habent comparativè ad corpus nostrum, per has qualitates, in mixtis naturalibus reperiatnr nihil, eoq; tota à tot seculis indecisa redit quæstio;

stio; An mercurii particulæ motum in corpore nostro au-
geant, vel imminuant. Ea mercurii natura deprehenditur,
ut à calore promptissimè ejus particulæ secedant ab invi-
cem, & sub forma vaporis oberrent, sed eo remittente de-
nuò congregentur; Ut à salibus, aliisque promptè disconti-
nuetur, iisque, ceu vellere obductus vel solidarum subeat po-
ros, vel fibras discindat, inflammet, deobstruat, vel etiam de-
mulceat pro natura salium, aliarumve, quibus cum coit.
Sed corpus nostrum omnis generis salium promus condus
est, associabit igitur modò plura, modò pauciora salia, mo-
dò unius speciei, modò diversorum generum, modò magis,
modò minus corrosiva, iisque onustus, vel in solidis hæren-
do corrodet, inflammabit, &c. vel varias pariet præcipita-
tiones, coagulationes, vel minima pererrando deobstruet,
resolvat, incidet, adeoque corpori jam labem inferet, vel ni-
mio suo motu, vel nimia quiete vellicando, lacerando; vel
auxiliabitur illi resolvendo, deobstruendo, corrosiva salia e-
ducendo, & ut uno verbo rem exprimam, modò refrigerabi-
bit, modo excalesciet; modò proderit, modo oberit; erit
venenatus & non venenatus; erit calidus, erit frigidus. Non
itaque mirabimur tantum gravissimorum scriptorum dis-
sensum, quorum nonnulli ab utrisque in causæ patrocinium
allegantur. Nec mirabimur, in utramque partem tanta cum
verosimilitudine sententias illas propugnari. Examinentur
utriusque rationes, illæ vel ad rem non facient, vel supra-
dictis conciliabuntur. Ex quibus, quæso, datis, ut quæ pro
frigiditate faciunt, examinem, i. mercurium è vapore aqueo
fieri concludemus, quia facilè in vapores resolvitur? sed
ita omnia salia volatilia & spiritus ex aqua producentur; ;
Num, quia fluidus est? Sed ita gypsum in alieno bullas a-
gens non terra, sed aqua erit, non enim obstat, si dixeris, ab
igne id moveri; ita moventur nimirum mercurii particulæ

C

ab i-

ab igne æthereo isto, non alio discrimine, nisi, quod is in sensus, iste in eos non incurrat; sed quis dicet, illas absolutæ rerum veritatis criterium esse? 2. Ideòne est frigidissimus, quia tactui talis apparet, & calefactus subitò refrigeratur? Certè id commodius in spiritum vini quadrat, aut verius de salibus volatilibus, quæ in ipsa etiam sublimatione oppidò refrigerantur, dici posset. Nec refrigerationis celeritas magis frigiditatis indicium est, quàm ejusdem tarditas caloris; Aliàs certè plumbum foret calidissimum. 3. Omnium metallorum ferè gravissimus est. Sed inde non putem concludi posse, esse etiam frigidissimum: Essent enim aliàs salia lixiva, quæ in aqua subsident, illâ magis frigida, quæ tamen juxta illorum placita est frigidissima; Esset aurum omnium frigidissimum, quod tamen inter cardiaca passim ab iisdem refertur. 4. Producit effectus dictos frigidissimos, sed eos etiam producit nimius solis ardor, spirituosorum ingurgitatio, nimius motus atque ira, &c. quæ aut erunt frigida, aut illi effectus ab alia causa, quam frigiditate, dependebunt. 5. Atque proinde medicamenta ad noxas mercurii averruncandas usurpari solita non quia calida, sed quia aliam istam causam tollunt, juvant & adhibentur. 6. Gaudeant mercurius & plumbum occulto quodam naturæ sensu, ferantur ad invicem, si inde ejusdem indolis esse concludere liceret, salia, quæ promptissimè in aqua solvuntur, aut erunt frigidissima, aut erit hæc calidissima; aut etiam tenendum erit, ea, quæ se invicem refugiunt, contrariis esse donata qualitatibus; itaque mihi incommiscibilitatem spiritus vini & olei terebinthinæ explicari rogarem. Tacebo jam, quæ de transmutatione mercurii in saturnum, & vice versa addi possent. 7. Sanguinem coagulavit, coagulatur idem ab aqua forti, non verò coagulatur ab aqua in venam injecta, quod fieret, si frigiditati coagulum sanguinis deberemus.

remus.

remus. Tanto autorum numero non pauciores opponuntur, & sæpe iidem; addo, quod in rebus physicis nullus auctoritatis sit valor. Caliditatem mercurii 1. ex aëreæ substantiæ admixtione, qui arguunt, sine dubio recordabuntur, aërem caloris atq; frigoris vicissitudinibus obnoxium esse, & præter congeriem omnis generis particularum circa se modò magis, modo minus, motarum, & globum terraqueum velleris instar ambientium nihil esse, & ex intensioris remissiorisq; motus ad nostrum corpus relatione frigidum, vel calidum, hasq; qualitates illi extrinsecas esse, nec ab earum admixtione mercurium calidum fieri posse. Imò si mercurius à prædominio aërearum particularum calidus esset, hoc non per se foret, nisi aëris & mercurii particulas ejusdem generis & naturæ esse asserant, quo factò non magis dici posset, ab aërearum particularum prædominio mercurium esse calidum, quàm aërem à mercurialium particularum admixtione talem esse. 2. Mobilitas mercurii non magis in illo, quam in aqua calorem arguit, ostendit solum, modò mercurii particulas moveri juxta se, illas esse glabras & læves, nullibi cohærere, ut à minimo corpore à sua statione deturbari possint, quæ omnia obtinent sine calore, dum modò fibrarum nostri corporis tremorem non augeant. 3. Nec competit calori illa penetratio etiam metallorum, quæ à solo particularum motu & pravitate dependet, ita ut minimos poros promptissimè subire, & per minima interstitia oberrare possint. Cujus rei si calor causa foret, quid impediret, quò minus lignorum, corii &c. poros consumeret & destrueret. Nec corrosio aliud quid est, quàm statim partium discissio, quæ acumini particularum, quale quid in cultris videmus, aut etiam incursum earum particularum, quæ in suo motu magis esse perseverant, quàm illæ corporum in quiete, in acceptis ferenda est. 4. Pituitam in

corpore non attenuat, nisi vel quatenus à calore corporis actuatur, vel salibus associatur, eâ ratione, qua manus vel solæ, vel cultro armatæ diffringunt discinduntq; corpora, hoc solo discrimine, quod mechanica hæc in sensus incurrat, illam verò ratione tantum assequamur; Quale quid etiam 5. de mercuriis variè præparatis tenendum, quod latius ex infra dicendis patebit. M. Unzero, Physico Halæ Saxonum Ordinario, qui duplicis generis, terrestres nempe & tenues, tot diversarum operationum causas, particulas concipit, Daniel Sennertus optimè opponit, nullum hæcenus repertum esse Chemicum, qui partes diversas in mercurio monstrare, & arte ex eo separare potuerit, cum totus sit homogeneus, & vel totus avolet, vel totus maneat, & quocumq; modo præparetur, tandem totus homogeneus reviviscat. *Prax. Med. Tom. 3. lib. 6. part. 4. cap. 21.* Quod laudatus Unzerus sensisse videtur, dum ad occultas, quæ mercurio insint, proprietates confugit. Nempe omnis ejus explicatio huc tandem redit, ut sibi mercurii indolem ignotam & inexplicabilem, & qualitates primas insufficientes esse fateatur. Quod etiam Sennertus subinnuere videtur, qui salivationem mercurialem explicaturus, postpositâ qualitate calidâ, cui in antecessum patrociniatus erat, ait, hydrargyrum nervoso generi infestum esse, & propterea per nervos ad cerebrum repere, vitiosos humores eò secum ducere, à natura & expultrice cerebri expelli, in fauces detru-di, indeque salivationem sequi. Hæc enim, si attentè intueor, ad oculum ostendunt, Magnum hunc Medicum nihil qualitatibus tribuisse, adeoq; nudam rei historiam narrare voluisse: solum enim quot, non verò quomodo, fiat, commentatur.

VIII.

Antiqui, cum per primas qualitates rerum naturas explicata-

plicatum irent, quas saltè ab effectibus & actionibus cognoscebant & distinguebant à disparibus hydrargyri effectibus, non solùm in diversis, sed in iisdem quoq; per varia tempora corporibus, in opiniones tam diversas secesserunt, ut alii illum frigidum, calidum alii esse sentirent, quibusdam venenatus esse censebatur; alii illi inter alexipharmaca & antiloimica non ultima dabant subsellia. Hinc per tot secula Eruditorum elusit cognitionem; ingeniorum, studiorumque varietas effecit, ut in alias identidem inciderent cogitationes, quarum aliæ cominùs, eminùs aliæ scopum feriebant. Mercurius lapis lydius erat, ad quem principiorum suorum valorem explorabant. *Nicolaus Lemery* prodigiosam metalli naturam explicaturus, sal alcali volatile esse scribit; tanquam certum enim supponit, morbos luis venereæ violentiâ fieri solitos ab humoribus falsis, vel acidis foveri, nec illos, nisi virus hoc auferatur, curari posse. Venerei itaque virûs acida salia poris mercurii implicari, calore ac humorum motu ad caput sublimari, inde partes oris interiores cancris conspergi, illâ acrimoniâ glandulas salivales lacescitas relaxari, pituitam copiosè descendere, hinc cancrorum perpetuum comitem, salivæ nempe continuum fluxum, provenire. Fieri hoc pariter in iis, qui lue venereâ immunes vivunt, cum nullus, quantumvis sanus, in quo humores acidi & falsi non reperiantur, vivat, nec fermenta œconomiae corporis conservandæ destinata, sine illorum ope subsistant. Quod placitum ut firmiori talo nitatur, per alcali non vult intelligi speciem quandam salis plantæ, sed materiam terrestrem & solidam, cujus pori eam figuram obtineant, quâ cuspides acidi hanc ingressæ frangere & spargere possint, quicquid motui suo resistit, & pro soliditate partium materiam constituentium acidæ majorem, minoremve renixum nactæ validiorem, vel debiliorem excitant

effervescentiam. *In Cursu Chymico pag. m. 33. § 203. Moses Char-*
ras mercurio suum & proprium alcali inesse, seu quod inse-
 parabiliter reliquis cohæreat partibus, & semimetalli hujus
 modum constituat, non inficiatur, pro genuino verò alcali
 illum habere recusat, quod actioni alcalium non minus,
 quàm acidorum ac sulphurum obnoxius sit; Acida gene-
 rosissima, spiritus sulphuris & vitrioli, quæ cum impetu al-
 calia invadunt omnia, in illum nullum fervorem inducant,
 ac demum ab aliquot dierum decursu pervadant; Eâdem
 cum alcalibus donatus non sit substantiâ, uti neque sapore,
 neque aliis qualitatibus alcalinis; Actioni ignis non resi-
 stat, quale quid in alcalinis fixatis videre est. Potius igitur
 statuit, mercurium mixtum esse, idoneum excipiendæ acti-
 oni salium, non minus eorum, quæ donata sunt partibus sul-
 phureo-salinis, aut salinis fixis, quàm eorum, quorum par-
 tes sunt merè acidæ. Negat etiam fermentum venereum
 merum acidum esse, nec illud simpliciter merè salini fixi
 aut volatilis titulo donandum, quin potius venenorum clas-
 si accensendum esse, adeoque mercurio inesse proprietatem
 innatam, omninò singularem, ut volatilitatis ratione ad ce-
 rebrum ac partes circumpositas delatus suâ efficaciam faciat
 liquefcere pituitam, itaque illi ansam præbeat exitum mo-
 liendi, qui tamen dicti effectus alteri causæ, quàm vasorum
 salivalium & partium adjacentium erosioni abscribendi non
 sint. *Pharmacop. Reg. Chymic. cap. 65.* Nicolaus de Blegny du-
 as in mercurio agnoscit substantias, terram nempe subtilem
 & sulphuream, & aquam metallicam: prioris existentiam
 probat ex modis in Pharmacia Galenica usitatis ad mercu-
 rii divisionem, ex quibus illum omni sulphuris speciei
 conjungi, quod terebinthina, aliæque resinae & pinguedines
 huic intentioni utiles substantiæ sulphureæ & inflammabi-
 les sint, pateat. Hujus etiam rei veritatem illustriorem esse
 in con-

2010
1593

MERCURIALI.

23

in confectione cinnabaris, quæ omnium consensu pro sulphuris & mercurii mixtura habetur, sive in terræ visceribus naturaliter, sive artis operâ in fornacibus sublimetur. Cum igitur verum sit, substantias homogeneas facile coire, imò mixtorum particulas corpora, quibus conjunguntur, deserere, aliorumque consortium, quibus cum affinitate aut naturâ conjuncta sunt, affectare, hinc mercurii principium terram sulphuream & subtilem concludit. Ex hoc etiam fundamento aquam metallicam alterum ejus principium esse, deducit, cum mixtionem, unionem & amalgamationem cum maxima aliorum metallorum parte admittat. Aquam verò hanc esse crudam & sulphura volatilia, cum nec igne dissolvi, nec malleo extendi possit. Ex mercurii gravitate & cruditate infert, plurimo illum sulphure abundare: A se enim observatum esse, omnia metalla sulphure scæntia, cæteris omnibus graviora esse: *In observ. rarioris & novis in Artem curandi luem vener. cap. 5.* Ut salivationis causam reddat, addit, motum mercurii ab imis ad superna ferri; illum ut plurimum æqualem esse & moderatum, nequaquam interruptum, unde arguit, naturam magis propriis viribus niti, quam à vi medicamenti impelli; humores acidos & impuros cum mercurio combinari, quandam speciem mercurii corrosivi constituere, à quo guttur & os exulcerentur, vasa referentur, ac per dierum aliquot decursum saliva effundatur. Rationem salivationis fundunt alii in malignitate mercurii arsenicali, utpote qui adjunctum habeat sulphur peregrinum volatile, de natura arsenici, quod suâ volatilitate & penetrantiâ tam utiles, quam inutiles humores resolvat, eosque subtilisatos per glandulas maxillares exterminet. Acidum esse & partium vi attractivâ humores à superficie ad centrum, seu ventriculum, adducere, & per secessum educere, partim impulsivâ ad habitum impellere & per

& per salivationem propellere scribit *D. Gabr. Fontanus Medicin. Antihermes. Sect. 3. cap. 7. §. 4.* Acidum quidquam, falsumve, rubiginis illius, quam chalybeæ lamellæ purissimæ, in mercurio sepultæ contraxerant, promum condum in penetrali mercurii habitare, persuasum habet *D. Olav. Borrichius Actor. Haffn. An. 1671. obs. 77.*

IX.

Duumviratus acidi & alcali rebus naturalibus tantum lucis foeneratus est, ut ad summum autoritatis culmen pervenisse visus fuisset, nisi viri, famâ super æthera noti, fidem illius reddidissent dubiam, atq; ex principiorum numero expunxissent. Altioris res ea cum indaginis sit, harum pagellarum angustiis includere non potero, sed soliditatis hujus doctrinæ certus cum sim, nullâ necessitate me adactum sentio, ut mercurium vel acidum, vel alcali esse credam. Licet enim nobile par fratrum, alcali & acidum inter concreta primatum facile obtineant, ac potissimarum in rerum natura operationum, nempe fermentationum, effervescentiarum, putrefactionum, coagulationum, solutionum, præcipitationum aliarumq; mutationum causæ sint, ac pro principiis nonnullorum corporum (si principii vocabulo abuti liceat) immediatis haberi possint, reverâ tamen mera principiata sunt, nec opus est, ut in causis reddendis ad illa, ceu sacram anchoram confugiamus. Nec contemnendæ sunt rationes *D. Charras*, si per alcalia salia urinosa tam volatilia, quam fixa intelligamus, stringunt enim tunc quam maximè. Hoc *D. Lemery* prævidit, adeoque maluit à vulgata acceptione alcali recedere, quam mercurium alcali non esse concedere; cum tamen verba valeant usu sicut nummi, potius omninò dicam, alcali non esse, quam fingendo nova ab usitatis recedere. Inde tamen non sequitur acidum esse, partim quod alcalia æquè ac acida

MERCURIALI.

25

cida rubigine martem incrustent, partim quod alcali & acidi insufficientia pro principiorum, seu elementorum corporum naturalium munere gerendo, mercuriiq; aciditatem annullaverit in sua ad Langellottum epistola Excellentissimus Dn. Bohn. Substantias homogeneas facile coire nemo inficias ibit, sed inde vicissim argumentari; ergò quæ coëunt, homogeneæ sunt substantiæ, argumentum à particulari ad universale, quod infirmum, foret. Nonne coëunt aqua & omnis generis salia, quæ acida, quæ alcalia, forent ergò sal acidum & aqua homogenea; Homogenea etiam forent aqua & alcalia; ac ideò homogenea alcalia & acida forent, quod sanè incongruum. Erit ergò nulla sequela, conjungitur cum resinis & pinguedinibus mercurius, ergò est subtilis & sulphurea terra; coit cum sulphure in cinnabarim, ergò est sulphureus: coit enim pariter cum vitriolo in sublimato: ergò est vitriolicus, est acidus. Combinatur cum metallis, ergò est aqua metallica, in quo tamen totius argumenti vis & cardo versatur, quanquam, si rectè rem pensaremus, aqua metallica dici possit, ut sequentia manifestum reddent. Qui sulphur mercurii arsenicale incusant, & in eius malignitate fundant salivationem, mihi videntur aut obscurum per æquè obscurum, aut nihil penitus explicare: Quid enim malignitas arsenicalis aliud vult, quàm mercurium æquè ac arsenicum nobis venenum esse, ac pessimum symptomatum autorem, quod historiam redolet, aut si quid aliud per id intellectum volunt, ostendant primò, quid sulphur arsenicale rei sit, & in quo illa cum mercurio analogia à parte rei consistat. Ingenuus magis est supra laudatus Charras, dum omnes hos affectus proprietati innatæ ac omninò peculiari mercurii attribuit: Neutrum enim magis naturam mercurii explicat, quàm si quærenti, cur electrum paleas attrahat? responderem, vim magneticam

D

cam

cam electro inesse, aut hanc vim electro naturalem esse, neuter enim quærenti satisfaceret.

X.

Mobilitas, volubilitas & fugitiva mercurii natura, cujus etiam in partium suarum separatione tenacissimus est, scriptoribus ansam dedit, ut particulis ejus rotundam ac sphericam nativam figuram tribuerint. *Nic. de Blegny obs. in luem vener. cap. 5.* Seu illum constare ex minimis globulis indefinitæ tenuitatis, qui continuò ab æthere rotentur, circumvolvantur ac in perpetuo detineantur motu ac fluore. *Car. de Maets Prodrom. Chym. Ration. cap. 3.* Quibus microscopica adstipulantur observationes. Ingeniosè eo modo prothei hujus mirandi phænomena explicantur, fateor, & religioni foret, ab ea recedere sententia, nisi me quædam morarentur dubia. Quod enim quovis modo dispersus in globulos continuò coëat majores modò, modò minores; tales etiam oculus microscopio armatus in præparatis deprehendat, penes me non concludit, minima mercurii corpuscula hujus figuræ esse: forent enim eadem consequentiâ aquæ particulæ sphericæ, cum guttulæ quælibet in aëre pendulæ & deciduæ, aut in planis, quorum poros subingredi nequeunt, commorantes tales sint. Tales forent aëris particulæ: bullæ enim, dum pro Toricelli experimento angustioris diametri tubus repletur, quæ per crassum mercurii corpus ascendant, aut etiam dum in vacuo Boyleano aqua ab aëre depuratur, totæ rotundæ & sphericæ sunt. Tales forent olei particulæ: Oleum enim aquæ mistum si concutiatur, in spherulas minores & minores, quæ mutuo suo congressu majorem, sed pariter rotundam constituunt guttam, dividitur. Tales forent vitri particulæ, cujus guttæ vel ideò celebres, quod arte facta microscopia multis parasangis post se relinquunt. Talis omnium spirituum corrosivorum figura

gura

MERCURIALI.

gura foret: Ex deciduis enim ex rostro retortæ in recipiens vas guttis componuntur. Omnium verò Philosophorum consensus est, omnium horum particulas ratione figuræ toto cœlo variare, quod etiam ex effectu non difficulter collegeris. Nec argumenti à mobilitate, volubilitate, & fugitiva mercurii natura ducti major vis mihi esse videtur, cum talia aër & aqua sint, & minoris aut majoris saltè ratione different, quod tamen neutiquam rem variat. Inquiet igitur non nemo, si mercurius nec calidus, nec frigidus est, nec totâ substantiâ, nec occultâ qualitate agit; nec acidum, nec alcali; nec terra sulphurea & subtilis; nec sulphur arsenicale; nec propriâ & innatâ facultate hoc agit, nec ex globulis constat, igitur obtinebit illud antiquum:

Quecksilber ist Mercurius,
Ein wunderlicher Spiritus,
Der nicht erhärt in Feuers Gluth/
Gar mancher sich des wundern thut.

Resque redibit ad ultimum illud, nescio. Vanus forem, si me funditus tot subactorum ingeniorum fundamenta subruisse vel saltè præsumerem, quin potius, sicubi lapsus fuero, iudicii imbecillitatem deprecor, nulloque labore, ut in viam reducar, patiar. Veniam tamen mihi exoro, ut eadem, quâ alii, libertate usus, quid sentiam, promere liceat.

XI.

Cum Renatus Des Cartes *Principiorum Philosophia parte quarta*, §. 58. ad contemplationem terræ interioris, quam tanquam e materia orientem, spectaverat, accessisset, ita scribit: *Verum infra istam superficiem partes corporis C minus arte sibi mutuò adherent; ac etiam fortè in quadam ab ipsa distantia, multa simul sunt congregata, quæ figuras habent tam teretes, & tam leves, ut quamvis ob gravitatem suam sibi mutuò incumbant; nec, quemadmodum aqua partes, globulos secundi elementis*

lementi undiq; circa se fluere permittant, facile tamen agitentur, tum à minoribus ex istis globulis, qui nonnulla etiam spatia inter ipsas inveniunt, tum præcipue à materia primi elementi, quæ omnes angustissimos angulos ibi relictos replet. Atq; ideò liquorem componunt valde ponderosum & minimè pellucidum, cujusmodi est argentum vivum. Hujus occasione cogitare occæpi, mercurium ab aqua vulgari non aliâ re, quàm particularum gravitate discrepare, atque ad illius differentiam aquam mineralem, licet vulgaris illa regno minerali etiam annumeranda sit, appellari posse, in quo tantò magis confirmabar, quantò magis advertēbam, inter utriusq; phœnomena magnam esse affinitatem. Nisi enim mercurii particulæ (*Vide sis Ren. Des Cartes Meteoræ cap. 3.* è quo de natura aquæ loquendi & ratiocinandi modos, ut mercurio applicem, & dictis veritatem conciliem, mutuor) longæ, læves, flexiles & lubricæ essent, æquè facilè, aut difficilè illi esset, in quotlibet & cujuslibet figuræ partes dividi, atq; ideò vel non tam liberè, quàm solet, illaberetur corporibus, quorum meatus satis laxi sunt, ut plumbum, stannum, aurum; vel etiam quodammodò in ea penetraret, quæ arctiores illos habent, ut ferrum & vitrum. Deinde nisi mercurii partes eam haberent figuram, non tam facile ex poris aliorum corporum, quos insederunt, calore expellerentur. Hinc est, quod molliter supra linguæ nervos fluitantes & semper in latera jacentes, ob facilitatem, quâ flectuntur, vix gustu sentiri possint. Subtilissimæ particulæ, vel à sola primi elementi materia, vel etiam minutissimis globulis commotæ, in metallorum poros adactæ, & in illorum minima ubivis impingentes, si obviant, quæ minus quiescant, quàm ipsæ moveantur, eas loco pellunt, texturamq; metalli destruunt; aut si in quiete magis illâ perseverent, compage servatâ retroaguntur. Addantur mercurio corpora, quæ figuræ & magnitu-

MERCURIALI.

29

gnitudinis ratione poros ejus subingredi valeant, qualia à posteriori salia acida esse deprehendimus; hæc intra poros superficietenus ob particularum gravitatem recepta, præbebunt occasionem partibus mercurii, quæ à motu non cessant, illa interlabendi, & se ipsis instar annulorum circumvolvendi, horumq; spiculis irretita à materia subtili, ob superficialium inæqualitatem, particularumq; pondus, moveri nequeunt, sed cum iis in solidum ac durum corpus concreverunt. Cujus salia cum à minimis mercurii particulis, & hæ vicissim à salibus sint discontinuatæ, spiculis suis, spinisve horrida, jam minimos, quod antea non poterant, subeunt poros, & vel illos ex parte obstruendo pariunt inflammationes, vel subtilissimas fibras discindendo corrodunt, adeoque corrosivi naturam induunt combinata, utut singula seorsim tale non sint, quale quid in mercurio sublimato observare est. Involvantur rigida ista tela salium pluribus mercurialibus annulis, superficies aspera lævigabitur, acumina recondentur, mercuriusque ex corrosivo fiet dulcis; si nempe commixtio non superficiali sit, sed debitâ industriâ, binâ nimirum vel trinâ sublimatione fiat. Sublimatione inquam, cujus ope salia cæteroquin fixa ad aliquam usq; altitudinem, mercurio juncta, attolluntur, cujus contrarium in partibus aquæ contingit, quæ totæ relictis salibus avolant. Quod non tantum accidit, quia illis majores sunt & ponderosiores, sed etiam, quia cum longæ sint & rectæ non diu in aëre librari possunt, sive ulterius ascensuræ, sive descensuræ, quin altera earum extremitas deorsum pendeat, atq; ita terræ ad perpendicularum immineat. Sive enim ad ascendendum, sive ad descendendum facilius aërem hoc situ, quam ullo alio, secant. Hoc non eodem modo fiet, si aquæ mercurius substituatur, licet enim ratione salium tunc nulla fiat mutatio, mercuriales tamen particulæ illis salium

D 3

jam

jam præponderant, adeoq; illas impulsæ calore aliquòs-
 que sursum pellunt, donec nempe vires salium ad descen-
 dendum illis mercurii ad ascendendum æquivaleant: tunc
 enim hærent, & in unum coëunt corpus, in quo salium si-
 tum perpendicularem ex striis manifestè legas. Ex dictis
 abundè colliges, facile ab his, similibusve mercurium denuò
 separari, si modò causa accesserit, quæ paululùm salium
 spicula discontinuet: Limatura nempe martis, vel simile
 quid, partim ut liberiori ignis actioni mercuriales expositæ
 particulæ, quod illis ob lubricitatem facile est, ab iis sece-
 dant, partim ut eadem salium spicula in poros martis, cal-
 cis vivæ, cinerum clavellatorum recepta graviora facta ab
 iis aliquòsque attolli nequeant, tunc in vapores solutæ, in
 fundo recipientis collectæ, pristinam formam induent.
 Perinde ut aqua marina, dum arenas permeat, dulcescit,
 quod partes salis inflexibiles, non ut partes aquæ dulcis, per
 exiguos istos anfractus, qui circa sabuli grana reperiuntur,
 labi possint; Aut eadem in recens à D. Robert Fitz Gerald,
 Equite inventâ machinâ & dulcis & saluberrima fit. Mer-
 curii etiam superficies, ut & aliorum omnium liqvorum,
 perpetuò æqualis & maximè lævis est, quia partes quædam
 illius inter se uniformi gaudent motu; partes quoq; aëris,
 vel aquæ, illam tangentes, pari inter se agitatione feruntur:
 At mercurii partes aliâ ratione & mensurâ agitantur, quàm
 aeris, &c. & præterea materia subtilis partibus aëris cir-
 cumfusa, longè aliter movetur, quàm ea, quæ mercurii par-
 tes interfluit. Atque hinc superficies utriusq; politur, pla-
 nè eodem modo, ac si duo corpora attererentur, nisi quod
 longè facilius, ac ferè in eodem instanti hic lævigatio fiat,
 propter partium, quæ in liquidis sunt, mobilitatem. Atque
 ex eadem causâ mercurius in spherulam glomeratur. Qui
 proinde mercurium figere allaborat, idem agit, ac si aquam
 igni

MERCURIALI.

igni admoveret, & evaporationem ejus inhibere vel-
let.

XII.

Hujus indolis particulæ, quas sine requie subtilissimus commovet æther, quovis modo corpori admotæ ejus subtilissimos poros, & nescio, quos non mæandros, subeunt facillimè; Accedente corporis calore in indefinitum discontinuatæ & in halitum resolutæ, nihil relinqvunt inaccessum, nec viarum terminis coërcentur, quin etiam exterius admoti auri poros subintrant, suo livore conspicuæ; Quicquid humorum vel sanguinis alicubi latet, illorum salibus circumvolvuntur, quibus cum vel insensibiliter transpirant; vel in ventriculum & intestina depositæ vomitus, diarrhæasque excitant; vel per diuresin ejiciuntur; vel alias in corpore tragoedias ludunt, quæ cum pensi nostri non sint, qui salivationem excitent, solùm videbo. Mercurii particulæ sanguinis & humorum salia cum attingunt, iis circumvolvuntur unà cum aqueis, à quibus hæctenus sustentatæ fuerunt, cumq; iis ordinario fluente abreptæ omnes corporis alluunt partes, quas vel insalutatas relinqvunt, vel ex poris sibi congruis, si tales invenerint, elabuntur, & hoc quidem solito facilius, quod gravibus onusta salia particulis multò ægrius à fluido deferantur, parùmque absit, quin oneri succumbant, nisi à perennibus fermentationibus & jugi corporum calore adjuvarentur. Cum tali dispositione ad glandulas salivæ secretioni dicatas, *thesi 2.* recensitas, accedit sanguis, in quarum poris promptissimè serum, his salibus foetum, sequestratur, & fauces saliva irrigantur. Non quod ad has glandulas primariò feratur, sed quod hic loci successivè accedens sanguis hanc salium saburram deponat, tandemq; omnis successivè suo appulsu depuretur. Nec sola salia cum aqua è sanguine solito majori copiâ hic secedunt,

cedunt, sed multa insuper visciditas evacuat, partim quod illi transmittendæ glandularum pori assueti sint, partim quod à salibus mercurio onustis, adeoq; gravioribus, discontinuatae & è latibulis pulsæ unà abripiantur. Hæc prima salivationis origo, indies tamen illa augetur, quod suâ acrimoniâ partes faucium lædat, obstruat, inflammet, inde, per quas redire solebat, viæ obstruuntur partim, partim lenes excitantur convulsiones, quæ seri præcipationem urgent, excretionem facilitant, movent & promovent. Quo ipso sui generis æther per poros humoris istius oberrans vorticem describit, & congeneres omnes particulas alias, forsitan præter lapsuras, secum rapit omnibusque modis salivæ proventum auget.

XIII.

Fatalis omnium remediorum generosorum fors salivationem etiam mercurialem manet, ut nempe laudetur ab his, culpetur ab illis, pro utrisque experientiæ militent non paucæ. Et quamvis à priori ratiocinando aliquid determinare possimus, quoties tamen experientiæ non congruunt ratiocinia, justus metus est, in iis paralogismum latere. Quantum igitur chartarum angustia patitur, in quibus profuerit, vel nocuerit, scrutabor, num certi quid determinari possit, visurus. In genere quidem *in morbis inveteratis & rebellibus, & ubi causa lenta est latens in ipsis partium internodiis*, teste *Zypæo Fundam. Phys. Anat. pag. 356.* convenit; cui *Wedelius, eam prodesse*, inquit, *in morbis rebellibus, & ex vitio seri oriundis, in Amœnit. Mat. Med. pag. 465.* & c. adstipulatur. Ad specialiora hæc restringit *F. de le Boc. Sylvius*, scribens: *Et posset, imò deberet, in aliorum quoq; affectuum rebellium curatione similiter excitari, in scabie putà fœdâ & ordinariis medicamentis haud cedente, aliisque affectibus ab humore glutinoso & acri, sanguini permisto, & partibus ple-*
risque

MERCURIALI.

33

risque intimè admisto pendentibus. *Method. Med. lib. 2. cap. 13. §. 16. de Hydrope §. 171. 322. 323.* Licet C. Calderæ de Heredia hydrargyrum incertum & periculosum sit remedium, se tamen illud in omnis generis serpente scabie sicca, ad lichenas, impetigines, psoram & lepram & affectus perquam rebelles magno fructu usurpasse. *Illustrat. & Observ. Medic. 9. fatetur.* Ulcerum sordidorum efficacissimum curativum ait *J. H. Cardilucius in Officin. Sanit. cap. 303.* Horum, ut & luis venereæ esse alexipharmacum vult *Ambros. Paræus lib. 21. cap. 45.* Nec ulli affectui ritè ac certè curando magis quàm luis venereæ competit salivatio, quapropter curationem ipsius per salivationem cæteris præfert, utpote cum talis sit, quæ non facile ullum recidivæ metum post se relinquat. *F. de le Boe Sylvius Prax. Med. app. Tract. 3. §. 304.* In malo hypochondriaco & melancholia laudat *Rolsink. in Meth. Gen. p. 510.* Nec scorbutus illam respuit, uti videre est in *M. A. N. C. Dec. 2. A. 3. Obs. 173.* Debili & emarcidæ scorbuticæ plurimum levaminis salivatione attulit *Thomas Willis Pathol. cerebr. cap. 1.* Sputum oris copiosè & diu persistens quosdam insanos perfectè curavit *Th. Willis Path. part. 2. cap. 12.* Idem cum in epilepsiâ cathartica & specifica aliquamdiu tentata prorsus in cassum cedunt, ad magnum hoc remedium deveniri debere vult. *Pathol. Cereb. cap. 3.* In cæteris etiam convulsionum speciebus passim commendari legas. Pertinacissimam colicam leni excitato ptyalismo sæpius radicitus sublatam ex observatione *Willisii Pathol. part. 2. cap. 15.* constat. Huc loci quodammodo quadrat quæ in Ephemeridibus Germanicis exstat observatio de mercurii crudi usu in colica spasmodica, à fæcum duritie oriunda, quando ingestæ mercurii uncie quatuor ad septimum diem in corpore latuere, quæ quinto ab assumptione die lenem, absque corrosione partium oris internarum, salivationem excitant.

E

runt,

runt & septimo demùm die cum excrementis egressæ levamen attulerunt *Dec. 2. An. 5. Obs. 231.* Nec metus sit genere nervoso affecto illam obesse, sæpe enim laudatus Willisius propria & quorundam aliorum Medicorum experientia satis comprobatum habet paralyticos quosdam eâ fanatos. *Path. part. 2. c. 9.* Cephalæam gravem & miserrimè affligentem per inunctionem curari expertus est *Rolsink Ord. & Meth. Med. spec. Comm. lib. 2. S. 2. Art. 1. part. 3. cap. 26. pag. 164.* Podagricorum cruciatus sustulisse ait *Wedelius de Facultat. Medic. lib. 2. Sect. 2. cap. 12.* Franciscus de le Boe Sylvius non negat in quibusdam pituita multa eaque viscida gravatis arthriticis utilem quandoq; extrà paroxysmum, fore salivationem. *Prax. Medic. append. Tract. 8. §. 176.* Medicorum sic dicta scandala domat, hydropem intellige & quartanam. A quo tempore virgo illustri salivare cœpit, paroxysmis statim caruit. *Tb. Willis. de Febr. cap. 6.* Idem vide sis apud *Ballonium lib. 2. Epidem. & Eph. p. 131.* Hydropica scorbutico-cachectica quatuordecim dierum salivatione in totum ab utroque molestissimo malo liberata & perfectè sanitati restituta est. *M. A. N. C. Dec. 2. An. 3. Obs. 173. & Dec. 2. An. 4. Obs. 36.* Hocque respectu sine dubio *J. B. Helmont.* mercurium præcipitatum ait curare omnem hydropem, non quatenus purget, sed in quantum materialiter transiens per intestina resolvat extravenatum cruorem. *Ignotus Hydrops. §. 39.* Rarum est nimix pingvedinis causam per eandem abigi, fecit tamen id *Tribunus mercurio dulci*, ad eam ejus dosin ascendens, ut apertis gingivarum laxitatibus non perfunctorias consecutus sit ptyalismus, & terque quaterq; sibi gravem, aliis invisam, pingvedinem exspuit, apud *D. Olaus Borrichium Act. Hassn. Vol. 1. Obs. 74.* Ex *Alex. Traj. Petronii lib. 5. de Morbo Gallico cap. 1. libri sui primi observationem 309.* desumpsit *Tb. Schenckius*, qui suffusionem densissimam, ante luem veneream

nerream contractam, hydrargyri inunctione dissolvit; hanc-
 que reliquis remediis non conferentibus morbo propè ad
 desperationem verso ad experimentum reduci mereri scri-
 bit *L. Riverius, Prax. Med. lib. 2. cap. 5.* Ophthalmiam despe-
 ratam inunctione sustulit *Am. Lusitanus.* In plica polonica
 præter Herculem Saxoniam illam esse certissimum reme-
 dium & infallibiliter curare, se pro certò scire & sæpissimè
 probasse scribit *D.M. Bernhard à Bernitz. M. A. N. C. Dec. 1. An-
 2. Obs. 52.* Imò eò tandem res redit, ut præstantissimis anti-
 loimicis annumeretur mercurius & per se magnum & mul-
 torum contagiosorum morborum dicatur remedium. Te-
 stes invocant incolas Gotlivienteses, in quorum montibus ef-
 foditur, utpote penes quos pestis nunquam grassetur. *Claud.
 Deodatus Panth. Hygiast. lib. 3. pag. 96.*

XIV.

Hydrargyrum omnis insipientiæ asylum, omnis teme-
 ritatis refugium, cujus venenum illi solùm effugiant, quo-
 rum vires conclamata violentiam ferre possint, graphicè
 scribit *Cass. Cald. de Heredia in trib. med. pag. 103.* In cutane-
 is affectibus inefficaciam salivationis mercurialis expertus
 est *Willisius*, qui impetiginem illustris virginis eà quidem
 oppugnavit, non verò expugnavit, quin morbus ille, licet
 exactam victus rationem habuerit, sensim repullulaverit; &
 licet eundem sputationis & sudationis cursum per bimestre
 spatium repetierit, ut recuperare valetudinem fuerit visa,
 intra sesquimenssem tamen à medicina finita majorem
 quàm antea totius corporis defœdationem acciverit. Ob-
 servavit idem in vitiligine alba alium quendam tertia vice
 molestissimum id remedii genus subiisse, & licet affectus
 abigi visus fuerit, rediisse & durante patientis vita tyranni-
 dem suam exercuisse. *Pharm. Ration. part. 2. Sect. 3. cap. 7.* Nec
 paucos inveneris, qui illum in lue venerea damnant; Syl-

Vaticus luis hujus essentiae adversari negavit; *Ulricus ab Hut-*
ten auxilium paucorum dierum; *Aquilianus* sophisticam
 curationem esse; *Montanus* reprimere quidem morbum, sed
 ita, ut deterior recrudescat; *Fernelius*; symptomata, radice
 neglecta, auferre; *Faventinus* mendacem & periculosam
 esse; *Tomiranus* aperte damnat; quos omnes longa serie re-
 censitos videas apud *D. Sennertum tom. 3. lib. 6. part. 4. cap. 21.*
 Binos se vidisse scribit *Fernelius*, quorum alter post alipti-
 cam & hydrargyri inunctionem exacto decennio, alter ve-
 rò biennio, recidivam passi sunt. *Lib. de Lue Ven. c. 7.* In eo
 magis confirmantur, quod sæpe illa lues frustra hydrargy-
 ro tentetur. *River. Obs. Cent. 4. obs. 29.* Imò septies etiam hy-
 drargosin passus sarsaparillæ decocto fuerit restitutus *T.*
Schenck. Obs. med. lib. 6. Obs. 1. de Lue Venerea. Et quidem tanto
 magis in lue venerea abhorrebant, quod illam comitentur
 convulsiones, spasmi artuum atque suffocationes *L. River.*
Cent. 1. Obs. 77. Quartana tantum abest ut à salivatione fue-
 rit curata, quin potius, cum ejus nullum amplius in corpo-
 re vestigium deprehenderetur, excitato ptyalismo ex ino-
 pinato rediit. *Th. Barthol. Act. Haffn. Med. vol. 5. obs. 66.* Hy-
 pochondriacus unctus in remedio mortem invenit *M.A.N.*
C. Dec. 1. An. 1. obs. 80. In arthritide inunctionis tam infaustus
 exitus fuit, ut æger tristi spectaculo vitam miserè amiserit.
M.A.N.C. Dec. 2. An. 4. Obs. 120. Non sine commiseratione le-
 guntur, quæ refert *G. Fabr. Hildanus* de puero duodecim an-
 norum, qui cum salivatione non sine vitæ periculo defun-
 ctus esset, ab eo tempore collum undique nodis & scro-
 phulis scatuit; defluxiones ad oculos adeò copiosè passus,
 ut sinistri oculi usum amiserit & dextro nihil discernere
 potuerit; ex aure materia ichorosa & purulenta cum audi-
 tûs depravatione destillaverit & ulcera ad dextrum ocu-
 lum & os jugale manaverint. *Obs. Chir. Cent. 5. obs. 92.* In an-
 tiqua

MERCURIALI.

37

tiqua cephalæa, morbo non sanato, cæcitatem intulisse refert *Th. Willis. part. 2. Pathol. cap. 2.* Quale quid se etiam vidisse testatur *C. Cald. de Hered. trib. med. obs. p. 103.* Vetulam cachecticam & ad hydropem inclinantem cerato ex argento vivo circa nucham appposito, cum asthmatica esset, suffocatum refert *P. Forestus obs. 4. lib. 30.* Utque tandem ex antilomicorum, seu bezoardicorum numero expungerent, plurimis instructi sunt, sed tristibus, experientiis; Impræsentiarum illa Bartholini sufficiat, ubi ex febre ardente & maligna decumbentis pulsibus utriusque carpi alligatus mercurius, ut nempe calorem febrilem exstingveret, illum ante exactas viginti quatuor horas ita exstinxit, ut æger in libitinæ rationes fuerit transcriptus. *Ad. Hassn. vol. 5. obs. 52.*

XV.

Quantum felici restitutione desperatorum erigitur animus, tantum tot infelices eventus eum percellunt, in bivio constitutus quò se flectat nescius ad ratiociniorum anchoram confugere oportet, ut, ponderatis ritè omnibus, tutus in medio incedat. Qui affectus sanguini & humoribus acribus ac glutinosis originem debent, mercurium exposcunt: cum enim ille omnes corporis mæandros pererret & nihil inaccessum relinquat, ubiubi hæserint acres & viscidii humores, quascunque in quibuscunq; partibus fecerint obstructions, corrosiones, tubercula, oedemata, scirrhos, cancos, arthritides, ad singula accedit; vias, quas reperit oppessulatas, referat; tenaces, si quæ motui ejus restiterint, particulas dirumpit; salibus se associat, quibus armatus reliquam pituitam incidit, attenuat, reliquaq; salia à compedibus liberat & quæ effecerunt ulcera & corrosiones, iis purgat, quo facto humoribus suis restituitur circulus; spiritibus animalibus suis in membra influxus & membris motus; detensione suâ remittunt fibræ cum doloris levamine; do-

E 3

man-

mantur rebelles affectus, inveterati è sede sua ejiciuntur. Quæ lepræ & psoræ virulentia omnibus medicamentis major est, hujus cedit vigori, cum enim salibus corrosivis in his humores cum sanguine abundant, quæ in partibus solidis hærendo, quâ molliores carnis, tendinum, nervorum; quâ solidiores ossium fibras corrodendo, tristes ludunt tragedias. Huic Herculi, si mercurium exceperis, nihil clavam extorquebit: quoad minima enim discontinuatus salia ista loco pellet, suo fluente secum abripiet, nec minima illorum, miasmata seu fermenti reliquias, relinquet, sed à præsentibus partes liberabit incommodo & redituri affectûs nullum relinquet metum. Pari modo in lue venerea, malo hypochondriaco, scorbuto, scabie ac similibus morbis operatur: Licet enim in impetigine inefficacem; in lue venerea fallacem, imò periculosam; in hypochondriaco malo lethalem, in arthritide tristem passim deprehenderunt, hæc tamen non obstant. Quod enim quandoque sine solatio fuerit, eo ipso è remediorum censu excludi nequit: vix enim ullum, credo, fore remedium, cui talis sit prærogativa. Recruduerunt etiam morbi, qui sanati visi sunt & aliquoties reiteratam eluserunt curam. Sed hoc causæ morbificæ tribueris pertinaciæ, vel quod remedii hujus usum non diu satis continuaveris: Licet enim remediorum ultimum & summum sit, non tamen omni exceptione majus est, quin vel difficultates reperiat insuperabiles, vel ante perfectam sanitatem consecutam intermissum recidivæ semina relinquat. Infavisti, fateor, casus sunt thesi antecedenti commemorati, sed imperitiæ medicantis imputandi, qui vel nimis subito humores commoverunt, non attendendo vires ægri, vim salium corrosivam, eorumque copiam, humoris viscositatem, obstructionum pertinaciam, nervorum teneritudinem, corporis texturam, fermentationum robur vel debilitatem: hæc

MERCURIALI.

39

hæc enim omnia ad bilancem ponderanda, ne de vita æger,
de fama & bona conscientia Medicus periclitentur.

XVI.

Morbi qui obstructionibus à pituita sine acredine originem debent, inter quos recenseas licet leucophlegmatiam, hydropem, paralyfin, dolorem capitis frigidum, oedemata, tumorum nonnulla genera, hisque similes vix resistent: dum enim pituitosas particulas sola sua gravitate, licet semper in corpore offendat salia, quibus onustus id facilius exequitur, divellit, ab invicem sejungit & ab iis factas in partibus solidis obstructiones deobstruit, quidni leucophlegmatiam, anasarcam curabit, & ab iis suppressos menses ducet? ab infarctu serosa liberando vasa, hydropem; nervos, paralyfin; cerebri poros, cephalæam, &c. oppugnabit? Quin imò sin amaurosi laborans, licet cæteroquin sanissimus, hanc subiret, de restituendo visu non desperarem: cum enim illa fiat à minima quadam circumstantia, quâ nervus opticus à pituita obsessus est, mercurius verò minima pervadat, sperandum fore, ut nervus opticus ab eo liberetur, præprijis cum *Th. Bartholinus Epist. Medic. cent. 4. epist. 92.* referat, diurnam cœcitatē centurionis Batteville plenè sublatam fuisse ptarmico mercuriali ad granum unum, per nares quotidie assumpto. Nec abstertere debet, quod cœcitatē quandoq; intulerit, cum enim jam dum cæcus sit, hoc passu illi pejus accidere nil potest. Cum etiam nervi optici obstructio à minimis sæpe dependeat circumstantiis, æquè fortuitò fieri atque auferri potest. Ab exhibito sudorifero virum, visu cæteroquin valentem, Dominus Præses guttâ serenâ correptum vidit, sed unicus hic fortuitus & infelix eventus mille nūm nos commodis, quæ à sudoriferis habemus, privabit? Non certè.

XIX

XVII.

Morbis, quos fomes accendit, optatum ab ea spondeo successum, nempe epilepsii, febribus, morbisve periodicis. Toties illi invadunt quoties fermentum latibulo suo egressum humoribus massæve sanguineæ mistum cum iis luctatur. Vix itaque aliter his morbis opitulabimur, quàm illud ejiciendo. Præstant id sæpe sæpius vomitoria, si in ventriculo vel ei vicinis partibus is, reperiatur; præstant id sæpe sæpius sudorifera, licet in remotiorum partium dummodò non nimis pertinaciter occlusis tubulis stagnet, quo fine ut plurimum reiterare opus est. Sed iste focus quandoque est adeò remotus & ab insultu diaphoreticorum tam benè munitus, ut illorum impetus frustraneus sit. Has difficultates superabit facile mercurius & fonticos hos morbos tollet. Non nego quidem & febres inde ortas esse, non quod illas produxerit, sed quod fomitem, quales sine dubio plures semper in nostro sunt corpore, recluserit, qui ab animi passionibus, aliisve pari facilitate aperiri potuissent.

XVIII.

In modò recensitis & congeneribus morbis, cum rebelles fuerint, ad ptyalismum mercurialem confugiendum esse reor. Sunt verò non pauciores, in quibus ab eo penitus abstinendum. Pesti, febribus malignis, ardentibus, omnibus inflammationum speciebus, hæmorrhagiis quibusvis, dysenteriiis & aliis, quæ longa serie recensere facile foret, exitialis est. Cum enim mixtura sanguinis jam dum turbata est, eam magis turbabit: cum ille nimium commotus è vasculorum orificiis exudat, aut effluit, ab hoc magis concitatur morbique in pejus vergunt. Sed obiter hæc innuisse sufficiat; ex dictis enim liquere putem, in quibus morbis ab eo aliquid sperandum sit, reliqua prudentis Medici judicio committo.

XIX.

XIX.

MERCURIALI.

XIX.

41

Provocatâ salivatione cum tot fonticorum morborum
averruncus mercurius esset, quâ arte id fieret commodis-
simè cogitatum est. Mercurii vim ex eò colligebant, quod
operarii in mercurii fodinis fiant brevi paralytici & mori-
antur hec̄tici, imò tam pleni fiant mercurio, ut, si frustum æ-
ris ori imponant, aut digitis fricent, id, ac si mercurio frica-
tum esset, instar argenti album reddant; Illi etiam, qui Ve-
netiis in superficie aversâ speculorum illinendâ operantur,
apoplexiæ obnoxii sint. *Act. Anglic. 1665. mens. April.* Alii et-
iam à solo unguenti vapore passi sint salivationem, alii mi-
rùm debilitati. *Guilh. Fabric. Hildanus Obs. Chirurg. 98. & 99.*
Adeoq̄ue videbant, mercurium, sive extrinsecus corpori ad-
motum, sive intrò sumptum, eandem ludere fabulam, unde
in alios identidem atque alios illum applicandi incidere
modos. Placet aliis crudus; præparatum eligunt alii. In
genere duobus modis adhibetur, vel enim per os introsu-
mitur, aut per universos corporis poros subintrat. Foris cor-
pori per cingulum, epithemata, emplastra, suffumigia & un-
guenta admovetur.

XX.

Cingulum quod attinet, pannum duos digitos trans-
versos latum mercurio crudo & axungia porcinâ vulgari
modo extincto imbuunt, nudis lumbis induunt & per tres
circiter hebdomadas dies noctesq; gestant: aut etiam mer-
curium crudum salivâ extingvunt, albumine ovi excipiunt,
gossypio inducunt, corio insuunt, inde zonam, vel armillas
conficiunt atque tamdiu gestant, donec sufficiens salivatio
superveniat: Exemplum vide sis apud *G. F. Hildanum Obs. Chirurg. Cent. 5. Obs. 93.* Commodum fateor mercurium ap-
plicandi genus, quòd negotia solita pertractandi libertas æ-
gris concedatur & si, observatâ infrâ memorandâ victu-
ratio-

F

ratio-

ratione, corpore ritè præparato exerceatur, non video, quid reliqui salivationem excitandi modi præ hac habeant prærogativæ; totius nempe rei cardo in extrinseca mercurii applicatione versatur. Inter medicamenta monstrosa ob tristia exempla referri non nescio, sed non video alios salivandi modos esse tutiores, cum omnium Practicorum querelæ aliud loquantur. Sciscitarer, cur inunctio, quam omnes ferè commendant, huic prævaleret, nisi quod in inunctione ipsi corpori magis subitaneo progressu mercurius applicetur, qui in zona asservatus & pedetentim & tardissime humoribus miscetur?

XXI.

Lavatoria aliis arrident, cum nempe liquore aliquo dilutus mercurius extrinsecus adhibetur, aut linteamina, aquâ mercurii madefacta, formâ epithematis imponuntur, aut panno huic intincto madefiunt tibiæ illinunturq; à genu deorsum & brachia à cubito antrorsum repetitis vicibus juxta focum, vel fornacem, mane nonnunquam & vesperi, perseverando ad decem usq; dies, donec sputationis signa appareant. Cumq; mercurius sublimatus in aqua commodissime solvatur, ejus uncia una cum aquæ, vel simplicis, vel destillatarum libris duabus, pro ratione operationis tamen mercurii quantitatem minuendo augendove, miscent bulliendo & usui reservant, quibus alii cerussam, lithargyrium, alumen, arsenicum, euphorbium, chalcantum addunt, ut aqua fiat acrior, cutem adurat, vesicas excitet. *Fel. Platerus Prax. Tom. 3. cap. 4. pag. 452.* Ptyalismus provocatio cum unus scopus sit, quid ad eum cerussa, lithargyrium, alumen contribuere valeant, non video. Ad acrium & corrosivorum mentionem horreo, quæ cutem excoriando afflictio alias superaddunt afflictiones & si poros subierint, sali acri corrosivo, quem educere mens est, novas suppetias ferunt & vel

MERCURIALI.

43

& vel hoc nomine à lavatoriis abstinere, si vel ex solo mercurio sublimato composita forent, cum ipse extrinsecus cutem inflammet ac salia corrosiva intrò rapiendo, ut ut salivare faciat, simul de novo corpus lædat.

XXII.

In officinis emplastrum Vigonis de ranis cum mercurio in similes usus prostat. Quod emplastrum, sive illud ut à Vigone profectum, sive ut à Zwelffero correctum, considerem, farrago est multorum ingredientium ad nostrum scopum penitus inutilium. Durioris enim consistentiæ est, quam ut mercurius à compedibus, quibus detinetur, se liberare facile possit. Olea vero & pinguedines pretium potius augent, sola satis erit terebinthina; cera poros obstruet; euphorbium cutim rubefaciet. Si tamen emplastrum desideret delicatulus, ex mercurii uncia una cum semisse, terebinthinæ unciis duabus ac libris duabus emplastri de meliloto, mucaginum &c. parari poterit. Alutis inducta emplastra manibus, pedibus, spinæ longitudini omnibusque iis locis, quibus unguenta inunguntur, imponantur, continuò dies noctesq; gestentur, tertio quartove renouentur. Interea sæpius sudet æger, tamdiu continuando, donec signa salivationis appareant. Minus molestum hoc remedii genus est, sed quia tardissimæ operationis est & vix unquam salivationem, aut non sufficientem, movet, in desuetudinem abiit, cum morbo impar & ipsa diutina gestatione satis molestum sit.

XXIII.

Suffumigiis salivæ fluxum excitaturi, ægri corpore præparato, illum nonnulli ovis forbilibus, offis in vino generoso, aut aliis alimentis, antequam suffumigia recipiat, nutriunt; alii jejunum ventriculum requirunt. Quo facto parvum cubiculum insigniter calefaciunt, suffumigiis igni im-

F2

impo-

impositis fumum excitant, quem æger non toto solùm corpore, sed ore & naribus excipere debet. Nonnulli suffumigii tempore aliquem ore continere jubent syrupum, v. gr. rosaceum, aut aureos nummos; illum, ut medicamento malitiam obtundat; hos, quia peculiari vi argentum vivum illis adhæreat. *H. Fabritius ab Aquapendente, Med. Pract. Lib. 3. Cap. 35.* Solium seu labrum eo fine alii parant vel stramineo fornice tectum, vel tentorio ex pannis concinnato, vel quovis alio modo ita paratum, ut circa colulum accuratè claudi queat. In hoc sedens æger fumum excipit toto corpore, facie exceptâ; In hoc tabernaculo moram trahit æger, donec fumum viribus non labentibus perferre potis est. Alii propè caminum fumigant, ne fumus diutulè includatur, sed mox per caminum egrediatur, ægerq; liberius exspiret. Alii in lectum collocant ægrum, qui fumum in vase, quod exactè claudi potest, extra lectum posito excitatum per canalem ab eo vase sub stragulis ad ipsum usque transeuntem corpore nudo excipit & illic oclusum retinet, capite interim è lecto prominente & sub finem solùm reducto & aliquamdiu retento, *Felix Plater. Prax. Tom. 3. Cap. 4. pag. 450.* Dum hæc fiunt, sollicitè providendum, ne æger animo deficiat, illud enim si animadvertatur, confestim eximendus & idoneis medicamentis refocillandus. Fumus ita injectâ continuò aliâ & aliâ materiâ per horam, aut minus, habitâ virium ratione continuetur, tunc æger linteis involutus in proximum lectum, vel etiam musæum deportetur & in eo, absterso sudore, quiescat & ab omni aëre frigidiorè sibi caveat. Hoc nonnulli indies bis, alii semel tantum, vel debiliore ægro alternis diebus, imò per aliquot dies cessando, modò continuatis, modò interpolatis vicibus, donec exspuitio cum aliis symptomatibus plura prohibeat, reiterant. Suffitus

fitus excitari potest solâ cinnabari factitiâ, ejus singulis vi-
 cibus drachmam unam injectione in prunas consumendo.
 Ut tetrum, quem spirat incensa cinnabaris, odorem corri-
 gant, svaveolentium addunt pulveres, nempe mastichis, oli-
 bani, storacis calamitæ, radicis iridis, caryophyllorum, cin-
 namomi, nucis moschatae. v. gr. Rec. cinnab. unc. dimid. oli-
 ban. benzoin, mastich. āā, drachm. vj. M. F. *pulvis* pro 4 vi-
 cibus; Aut eadem cum terebinthina, styrace liquidâ, vel
 tragacantho possunt formari in trochiscos; aut etiam mer-
 curius crudus cum terebinthina, similibusve odoratis, in
 trochiscos redigi potest. Dosis mercurii facilè colliges,
 dummodò memineris ex una parte sulphuris & tribus mer-
 curii cinnabarim confici. Hunc processum laudari & vi-
 tuperari animadvertas; aitque *N. Blegny Observ. in Luem ve-
 ner. cap. 3.* se experientia duce hanc deterrimam esse, indeq;
 maximum dependere periculum, deprehendisse. Quam-
 vis enim misturam mercurii & humorum unicè intenda-
 mus, illaque hoc modo promptè fiat, ab eâ tamen potius
 abstinerem, cum subitò nimis fiat: Mercurius enim in mo-
 tum actus omnia corporis interiora statim pererrat, quod,
 si successivè fiat, tutius multò est, unde non mirum inter-
 suffiendum ægros animo linqui. Nullatenus etiam pro-
 bo si mercurii emendatio quærat per sublimati corrosi-
 vi, arsenici &c. admistionem, pernitiola enim venena sunt.
 Non latuit hoc *Franc. de le Boe Sylvium*, qui quamvis suffumi-
 gia probet, quod fumo ad interiora corporis penetrante,
 humores ubivis existentes pituitosi & glutinosi acresque
 paulatim solvantur & ad fluxum deducantur, præ hac u-
 niversali tamen particularem, quæ fit fumo solo ore per
 infundibulum excepto, tanquam omnium tutissimam & in
 affectibus non nimis inveteratis aptissimam, laudat. Cum
 sic paulatim excitetur salivatio moderata sine suffocatio-
 nis

nis metu, & tantum salivæ singulis vicibus educatür quan-
 tum commodè fert æger & ægri æstatis tempore domo
 egredi possint, ut vix, nec nisi à peritis, deprehendi queat.
De Meth. med. Lib. 2. cap. 12. §. 30. &c. Nullus inficior, ita sa-
 livationem commodè excitari, sed mercurius illam in hu-
 moribus partium circumjacentium excitat, nec videtur ad
 remotiores pertingere, aliàs enim non tam facilè cessaret.
 Inspirando quidem sangvini etiam miscetur in ipsis pul-
 monibus & cum eo ad artus pergit & humores; mallem
 tamen ego non adeò subito cor ingredi, lædit enim san-
 gvinis fermentationes, unde plurima incommoda. Sub-
 nascitur mihi suspicio, quasi salivæ effluxum primario in-
 tenderent, quem tamen saltem pro signo habeo, glutinosos
 & corrosivos humores à mercurio oppugnari & educi &
 mihi perinde est, qua ratione illi educantur, dummodò e-
 ducantur. Retulit Dn. Præses se præsidario militi cuidam
 lue venerea laboranti plurimas mercurii dulcis drachmas
 non interruptâ serie exhibuisse, qui cum calido fornaci
 perpetuus assideret, ab eo nullum alium sensit effectum,
 nempe nec salivationem consuetam, nec dentium vacilla-
 tionem notabilem, nec nauseam, nec diarrhæam, nec simi-
 le quid eorum, quæ contingere solent, nisi quod continuo
 sudaret & ita totus sanatus est. Imò se sæpius observasse,
 durante copiosissimo salivæ effluxu etiam spontaneos &
 copiosos sudores è corpore manasse & iis in locis, quos
 antea dolores pertentant, frigidioris auræ exitum per di-
 em unum, vel alterum sensisse ægros. Adeò ut, licet con-
 sequens salivatio sit ordinarium, salivatio tamen, quæ sali-
 vatio non intendatur, vel curet, perinde atque è camino
 egrediens fumus signum est ignis in foco & quidem or-
 dinarium, illum tamen nunquam intendunt focarii, & li-
 cet il-

MERCURIALI.

et illum in camino excitarent, non tamen inde focus lu-⁴⁷
culenter arderet, vel caro affaretur.

XXIV.

Tot encomiis Neapolitana unguenta extolluntur, ut
multi, ne dicam plurimi, reliquis & recensitis & recensendis
modis ea præferant. Hinc factum, ut licet solus mercuri-
us non solum principem inter ingredientia obtineat locum,
verum solus sit, qui nostræ intentioni satisfaciat, tamen
propter insignem ejus, quam metuunt, malitiam alia ad-
dant, v. gr. Rec. argent. vivi unc. vj. olei veteris & de ju-
niperò ãã unc. jv. pingued. anatis, canis, suis ãã. unc. j sem. M.
omnia, agitentur diligentissimè & serventur. Rec. rad. al-
thææ, lilior. alb. serpentariæ ãã, unc. ii olei veteris unc. iv.
decoquantur ad consumptionem olei, contundantur & ad-
de olei nardini, mastichini, laurini ãã. unc. ii. thuris, masti-
chis, myrrhæ, lithargyr. ãã. unc. sem. misturæ superioris
unc. vj. M. F. unguentum. *H. F. ab Aquapendente Prax. Med.
lib. 3. cap. 35.* Ut vis venenata melius infringatur, addunt
theriacam, vel mithridatiam. Si dolores capitis & osium
juncti sunt, olea, irinum, cheirinum, vulpinum, lumbrico-
rum & pulveres radic. ireos, hermodactyli & euphorbii,
vel cum prioribus commutant, vel etiam iis addunt; Et
ut penetrationem juvent, oleum spicæ, storacem calami-
tam & liquidam, terebinthinam & petrolæum addunt. Ut
nervis prospiciant, succi rutæ, ebuli, salviæ oleis prædictis
incoqvuntur. Si cum pustulis & ulceribus se prodat hæc
lues, siccantia vel addunt, vel aliis substituunt, olea nempe
de lateribus & hyperici, myrrham, cerussam, cineres sar-
mentorum, eoque in casu succos fumaris, lapathi, bryoniæ
in oleis coqvunt: addunt nonnulli æris æruginem. Ho-
rum omnium loco aliquando unguenta dialthææ, martia-
tum, arregon, agrippæ, enulatum &c. usitata pro diversis
inten-

intentionibus, iis eâdem proportione mercurium immiscendo, præscribunt. Vide *Fel. Plater. Prax. Tom. 3. c. 4. p. 442.* Et his & illis, qui medicamenta partes roborantia & quæ partes magis læsas & principales respiciant, nempe qui articulis laborantibus, ivam; si hepar, hepatica; si ventriculus, stomachica addunt, optimè respondet *D. Sennertus, Prax. Tom. 3. lib. 6. part. 4. cap. 21.* Quod si præcipuè salivationem & per sputum evacuationem intendamus, operosâ tali compositione opus non esse, cum etiam hydrargyrus in minima redactus promptissimè penetret; nec opus habere juvantibus, cum nulla sint, quæ ille multis parasangis post se non relinquat. Vix denique sibi persuadet, quod medicamenta extra inuncta ad ventriculum & hepar penetrent eaque roborent. Quibus si insuper addidero Zwelfferi in unguentum mercuriale animadversiones, nempe adjecta mercurii vim tantoperè infringere, nervosque & membra roborare, difficilius probari, quàm credi posse; cachinno dignam esse, roborando nervos & membra mercurii conamini simul resistere & velle, ut ad partes penetret & noxia ex iis pellat; nec esse, ut credamus, crassa illa & unctuosa unâ cum mercurio penetrare semperque illi adesse, ut malignitatem infringant; Multa potius obesse, quàm prodesse; lithargyrium, cera, cerussa, gummata, mucilaginosa, mel poros corporis potius occludant, obstruant cutemque visciditate & lentore imbuant. *Joh. Zwelfferus Animadvers. in Pharmac. Augustanam Class. 17. pag. 351.* Salivatio scopus est, ideò mercurio utimur, ad ejus subtilitatem accedit nihil quod stimulus esse possit, & ideò saltèm in unguentum redigitur, ut corpori illini possit. Simplicius multò substituit *N. Blegny in Obs. in Luem Ven. cap. 3. §. 4.* Recip. mercurii unc. jv. terebinth. unc. ij. ol. laur. unc. j. croci drachm. ij. ungu. rosac. lb. j semis, M. Sed cum simplicissima sufficiat

MERCURIALI.

49

ciat compositio, eligi posset *Hier. Mercurialis Med. Pract. trad.*
de Morbo Gallico cap. 6. Rec. Argenti vivi lb. semis. butyri,
 aut axung. Porcinæ q. s. ad inspissandum & extinguendum
 mercurium. Ut grato odori consulerem, solummodò mer-
 curium in unguento rosato, vel pomato discontinuarem.
 Circà proportionem mercurii & unguenti, si dubius hære-
 as, non mirabor. In unguento Augustanorum mercurii ad
 reliqua proportio est, ut 6. ad 19, seu 1. ad 3. ferè: in corre-
 cto Zwelfferi ut 1. ad 12. In illo Aquapendentis præterpro-
 pter, ut 1. ad 3. In illo Blegny ut 1. ad 6. E Mercuriali nul-
 la apparet proportio. Quantitatem in hisce rectè distribu-
 endis hanc ferè observandam vult, ut mercurii unc. ij. cum
 axungia lb. j. quæ proportio est 1. ad 6. excipiantur hanc-
 que esse mediam mercurii quantitatem, quam & augere
 vel minuere pro ratione constitutionis atque operationis
 modo licebit, ait sæpe laudatus *l. c. Platerus*; quò modò re-
 censitas proportiones sine labore conciliabis, res etiam ma-
 gis versatur in quantitate unguenti, quod singulis vicibus
 infumitur. Sennertus toto inunctionis tempore ultrà unc.
 vij. infumi non vult, cum totidem in robustissimis suffici-
 ant, in debilibus unc. iij. jv. v. sufficere, & quod propius rem-
 ferit, singulis vicibus unc. ij. vel iij. unguenti usurpandas,
 seu pro singulis dosibus scrup. ij. adsumendos, ex quo col-
 ligo, illum mercurii ad unguentum proportionem velle, ut
 1. ad 24. In pueris autem tenerioribus pro singulis locis
 unguenti quantitatem lentis magnitudine sufficere. Blegny
 unguenti sui in primam inunctionem unc. ij. in secundam
 unc. jv. adeoque primâ inunctione ferè drachm. iij. alterâ
 drachm. vj. infumit. Nimiam festinationem fraudulenta
 vetat operatio, ultrà drachmam unam igitur singulis inun-
 ctionibus non adscenderem, sæpius potius ungerem, cum
 non citò solum, sed etiam tutò curare debeamus, cumque
 G illi

illi tres sufficiant inunctiones, illas toties reiterarem, donec optatus successus adsit. Tali unguento tibias & femora, brachia usq; ad homoplatas ægri propè ignem luculentum, vel propè fornacem inungerem, vel semel, vel bis de die, vel etiam alternis diebus. Paucam in initio instituerem inunctionem & ad omnes in corpore obvenientes mutationes attenderem, ægri corpore ad sudorem semper composito. Sin futuræ salivationis signa non compareant, plurimi ad spinam dorsi cervicem usque ascendunt, fortiter etiam emunctoria in inguine & sub axillis fricant, ita continuando donec incipiant intumescere gingivæ atque angi & ardere fauces cum foetore anhelitus: cum enim tunc in procinctu sit salivatio, ab ulteriori inunctione abstinendum, ne æger suffocetur. Nec huic praxi repugno, mallet tamen unicam dosin mercurii sublimati dulcis exhibere, quàm spinam inungere, felicissimè enim inunctioni opitulatur. Inunctus æger statim stragulis operiatur lenem expectando sudorem. Ita enim citius humores viscosi solvuntur & mercurius promptius in corpus adigitur. Mercurii crudi loco unguentis addunt nonnulli cinnabarim factitiam, alii mercurium sublimatum; & de mercurio præcipitato in ingenti abscessu abdominis notat *Guilh. Fabricius Hildanus*, illum tantam salivationem excitasse, ut plerumque unâ die aliquot libras pituitæ rejecerit. *Obs. Chirurg. cent. 5. obs. 114.* Simile quid notavit Dn. Præses in Frisia Orientali, cum in dolore hæmorrhoidum unguento inditus esset sublimatus dulcis, incipiens verò cum mobilitate dentium & oris foetore salivatio ulteriorem inunctionem prohibebat. A sublimato tamen abstinerem, quod vis ejus corrosiva & cuti & interaneis suspecta & nullius usus fit.

XXV.

His modis ferè salivæ fontes recluduntur extrinsecus,
verùm

MERCURIALI.

51

verum si ore sumatur, dispar ratio est, siue vivus, siue variè
 præparatus sit. Vivum recipiunt pillulæ Barbarossæ alia-
 rumque pillularum formulæ, quas vivus ingreditur multis
 purgantibus stipatus, uti videre possumus apud Platerum:
 Cum tamen animus purgare non sit, quin potius omnem,
 quoad fieri potest, alvi fluxum præcavere conveniat & so-
 lus mercurius agenda agere debeat, simplicissimum adhi-
 bendi modum eligerem. Illius nempe grana sex vel octo
 cum terebinthina pauca in pillulas redigendo, vel cum sac-
 charo in pulverem conterendo. Cum tamen hæctenus adeò
 receptum hoc non sit & minori famæ periculo præparatus
 idem efficiat, eò potius uterer. Salivationem sequentibus
 instituit modis Excell. J. Dolæus, Consiliarius ac Archiater
 Hasso-Cassellanus, Vir multos & insignes titulos promeri-
 tus in *Encyclopædia Medico-Practica libro 3. cap. 15.* Rec. Tur-
 peth. miner. à gr. iij. ad v. mercurii dulc. gr. vj. M.F. pulvis,
 per aliquot dies, donec salivatio subsequatur prævideatur,
 repetendus: Vel Rec. mercurii vitæ gr. ij. mercurii dulc. gr.
 vj. M.F. pulvis, vel cum conserva aliqua bolus. Solent hoc
 in casu turpethum minerale, mercurius sublimatus, mercu-
 rius præcipitatus propinari, Celeberrimo tamen Dolæo as-
 sentior, qui salivationem mercurio dulci multò tutius se ex-
 citare affirmat. Hæc enim talia sunt, quæ alvum vehemen-
 ter commovent, ventriculum invertunt, & convulsionibus
 aliisve facile ansam præbent; omnium horum mitissimus
 est mercurius dulcis, cujus insignem quantitatem sine noxa
 facile assumseris. Non ita diu est, cum Dn. Præses salivatio-
 nem mercurio dulci procuraret, primo die mercurii dulc. gr.
 xjv. in quâdam conserva; secundo gr. xv. tertio scr. j. quarto
 gr. xxvj. Tunc demùm æruginosum percipiebat saporem,
 lingua ab uno latere parùm dolebat, subinde sputabat, ani-
 ma foetere incipiebat; quinto nil sumebat; sexto cum hæc

G 2

omnia

omnia remitterent, scrupulum unum sumebat, hinc sputabat
 sat copiosè; quartarium, seu mensuram salivæ se rejecisse
 putabat, gingivæ successivè intumescebant, sapor æruginoso-
 sus in putridum degenerabat, urina ardebat & erat turbida.
 His ad duodecimum diem durantibus, aliis nempe evanes-
 centibus, aliis recrudescentibus symptomatibus, ut fieri as-
 solet, auram frigidam ex omnibus membris egredi dicebat,
 toto corpore sudabat, sputum erat acre & falsum nec ha-
 tenus alvus responderat; Decimo octavo die menses flu-
 ebant, sapor æruginosus redibat, dolores artuum remitte-
 bant, sed dentes vacillare incipiebant; Ad diem trigesi-
 mum usque salivabat totoq; morbi decursu aliquot phleg-
 matum libras rejiciebat. Magni itaq; Sennerti verba, loco
*sepius citato, mea facio: Omnino tutius est, in hoc morbo ea me-
 dicamenta mercurialia exhibere, qua non summa violentia, nec
 tanto periculo alvum movent, continuato tamen usu sputatio-
 nem provocant. Satius enim Fr. de le Boe Sylvius scribit, in sa-
 livatione movenda lentius, adeoq; cautius procedere, quam ni-
 mium festinando non quidem cecos catulos parere, est agris sa-
 mitatis restitutionem, expectantibus mortem accersere atq; sic
 eos necare, qui debebant servari & restaurari. De Meth. Med. lib.
 2. cap. 13. §. 44.*

XXVI.

Nil superest, nisi ut verbo addam, quid ante saliva-
 tionem, quid eâ durante & quid eâ peractâ agendum sit.
 Ante salivationem probè attendendum, ne morbus sit ni-
 mis parvus, vel magnus. Si enim minoribus affectibus ge-
 neroso hoc remedio obviam ire vellemus, commodum
 forsan remedii tolerantiam non adæquaret, similes illi, qui,
 ut unicum rebellem in ordinem redigat, militum legionem
 convocaret. Si nimis inveteratus & magnus fuerit mor-
 bus, illâ non extirpabitur, utut enim generosissimum sit reme-

reme-

remedium, non tamen omnium morborum rhizotomus est & prostant satis multa exempla aliquoties sine felici successu illam fuisse reiteratam, quæ lege sis apud *Laz. Riverium Cent. 4. Obs. 29. Th. Schenck. Observ. Medicin. lib. 6. de Luis venerea curatione Obs. 1. Guilb. Fabrit. Hildanum Obs. Chirurg. Cent. 5. Obs. 115. &c.* Corporis deinde dispositio bene perpendenda, ut nempe remedio sustinendo par sit, quod à solius Medici iudicio dependet: Ad nullas enim erroris expertes regulas variarum corporis constitutionum discrepantias vel maxime avarâ curâ redigere possumus. Illorum enim quæ latent pariter atque illorum quæ patent sine numero numerus est, minimaque sæpe circumstantia totam variat rem. Constant proinde vires, nec multis vitiosis humoribus corpus scateat, aut si tale sit, sufficiens humorum præparatio salivationi præmittatur; Fiat id quoque in omnibus, cum vix corpus cacochymia experte reperiatur, hoc tamen discrimine, ut præparatiōni vel diutius, vel brevius incumbamus: Bibat eo fine decoctum ex lignis & radicibus lignescens. Deinde præparatis humoribus humorum saburra commodo purgante educatur; interposito uno, alterove die, ut vires melius constant, omine fausto curæ initium fiat. Per totum salivationis decursum, qui triginta dierum spatio, si dolosæ curationis metum effugere velis, terminatur, victum tenuem cum scriptoribus commendare de necessitate non est: quippe faucium, lingvæ gingivarumque tumor ac dentium vacillatio præter juscula vix aliquid admittunt. Cerevisiæ tenuis & calidiusculæ aut saltem tepidæ loco decoctum radic. sarsaparillæ & chinæ cum passulis propinetur, aut alternatim bibantur. Ulcera oris lingvæque ambitum occupantia quotidianis gargarismis eluantur, ne sordes fauces occludant. Gargarismi tales sint, qui horum acrimo-

niam temperent & ulcera mudent. Simplex aqua ferrata, aut hordeata, quam syrupus de rosis siccis ingreditur, aut lac dulce, sufficit; vix tamen ab aliquo tantum, quantum à decocto raparum, solamen sentiunt. Si carnes fungosæ luxurient, spiritu vini, aut unguento ægyptiaco, aut simili alio, absumantur &c. Tormina ventris si acriora invaserint, anodyna & lenientia enemata injiciantur. De alvo adstrictâ ne nimis sollicitus sis: nisi enim symptomata urserint ante decimum quintum diem enemate sollicitanda non est. Si alvi sequatur fluor, solet is pauco tempore durare nullamque medelam poscit: Cum enim hæc & similia ab efficacia mercurii expectanda, sollicitus non debet esse Medicus, ut iis statim obviam eat, nisi magnitudo symptomatum & vires ægri contrarium injungant. Cum per mensem circiter duraverit salivatio, quicquid restat mercurii, exterminandum est. Per mensem dico, non quod ab hoc dierum numero recedere fas non sit, aliquando enim cum restitutione ægri tribus septimanis absolvitur, sed rarò omnis morborum malitia ante id tempus expellitur. Unde non mirum est, tot passim salivationis etiam iteratæ aliquoties in cassum apud Observatores prostare exempla. Adeoque medicus semper morbi radices, ægri constitutionem & salivationis factæ vim ponderare debet: Licet enim salivatio ultrà dictum terminum extendatur, nec tamen sufficiens phlegmatum quantitas rejiceretur, tunc salivationi paucorum dierum saltem par esset. Quinimò notari velim verba *Th. Bartholini*, cum scribit: *Reperio, in climate nostro non sufficere iis, qui lue venereâ luunt stultitiam suam, ptyalismum ad tres hebdomadas & postea ad alias tres decoctum lignorum, sed si malum inveteravit, requiri ptyalismum ad sex, jam ad octo integras hebdomadas, imò in quibusdam vel ad decem ante decoctorum usum,* quod

MERCURIALI.

55

quod nisi observet Chiron, indubitabilem ante lapsum sex mensium instare recidivam. Actior. Hassn. vol. 5. obs. 52. Licet enim copia materiae determinari nequeat, sed illa à morbo & ægrorum temperamento pendeat, adeoque res tota iudicio, attentioni sedulæ & experientiæ consummatæ Medici committenda sit, in genere tamen dixisse sufficere poterit, si singulis diebus à duabus ad quatuor libris ptyalismo phlegmata excludantur, suprâ memorato dierum numero curam absolutum iri. Licet enim symptomata cum salivatione remiserint, exinde non concludendum, morbum esse eradicatum, sed mercurii vim jam superatam esse, adeoque de novo mercurialibus salivationem prorogandam. Caveas etiam durante salivatione illam gargarismis adstringentibus impedire, illud enim impunè nunquam facies. Desinit ita paulatim salivæ fluxus, decocto igitur chinæ & sarsaparillæ sudores provocentur, ut omnis expellatur; subinde itidem ex salibus & mineralibus fiant sudorifera, quibus & folia auri ipsumque aurum fulminans commodè addideris. Idem agas ad minimum integro octiduo; tandemque tuo functus officio ægrum incolumem dimittas.

F I N I S.

ULB Halle

3

002 714 167

1077

Handwritten signature or initials in blue ink.

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

v. 1689, 1

CA INAUGURALIS

TIONE

RIALI,

TATIS MEDICÆ

UTORITATE

IDIO

RDI ALBINI,

USQ; PROFESSORIS

CAC. MED. h. t.

ANI,

& PROMOTORIS SUI

ndi,

NTIA,

Medica Honores

obtinendi,

n, M DC LXXXIX.

D MAJORI

submittet

eridianis

ADUS de HORN,

SIS.

nderam,

RUS ZEITLERUS.